

T. Igor Csaba

A három ökörhöz címzett fogadó

(áltörténelmi kalandregény)

TARTALOM

A három ökörhöz címzett fogadó
Talán nem egészen véletlen találkozások
Úton
A magyarok királynéja
Régi gondok új köntösben
Urak háborúja egymás ellen
Beavatás
Fordulat
Az áldozat
A három ökörhöz címzett fogadó
Utószó

A három ökörhöz címzett fogadó

Az út az erdőből jött kifelé, kanyargós, de meglehetősen széles földút volt. Aztán az egyik kanyarulat után, egy kisebb emelkedést megkerülve, hirtelen előtűnt a fogadó épülete. Az út ott kiszélesedett, valóságos teret alkotott a fogadó előtt.

Maga a fogadó egy U alakú épület volt, vagy inkább annak egy szögletes változata. Vagyis, egy középső, magasabb, emeletes épületet fogott közre két másik, kisebb, vele derékszöget alkotó. Az egésznek az udvarán, amely udvar egyébként nem volt kerítéssel bezárva, a kellős közepén jókora faoszlop állt, talán, hogy a vendégek ahhoz kössék a lovaikat. Az udvar is, az út is száraz, poros volt novemberi száraz időben. Aztán a fogadó mögött megint csak az út, aztán egy jó mérföld után ott folyt a Tisza. A szép szőke folyó, amelyet úgy szeretnek az itteniek, pedig szeszélyes ám a szépasszony!

Már reggel óta jöttek az emberek a fogadó felé. Volt, aki korábban, volt, aki később érkezett oda, a beígért látványosságot megnézni. Aszerint, hogy messzebb vagy közelebb volt a lakóhelye.

Már két nappal előbb ki lett hirdetve a környező falvakon, tanyákon, hogy ezen a napon, éppen amikor a nap delelőre hág, ítéletet hajtanak végre a fogadó udvarán. Az ítéletet a vidék ura, Grungnár hozta, ezen a néven a harmadik. Pallosjoga volt ugyanis neki a népei fölött.

Aztán, a megfelelő időben kivezették a kötelekkel jól megkötözött két nőt a tér közepére. Négy katona vezette ki őket, s jól oda is kötötték az oszlophoz. A sok ráérő, szájtáti ember, mindenféle volt köztük, fiatal, öreg, férfi, nő, most az oszlop felé fordult. Egy kis tülekedés is támadt, hogy minél jobban lássák, ami következik. Aztán megjelent a hóhér is. Két segédje volt neki. A segédek lerángatták a két nő felső ruháját. Kicsit tanakodtak, hogy a szoknyájukat is lejjebb húzzák, de aztán úgy döntöttek, hogy azt nem teszik.

A nők egészen szemrevalóak voltak, az egyik olyan húsz év közeli, a másik valami tizenhét évvel idősebb, csak álltak ott egyetlen szó nélkül, s egymásra pislogtak. Láthatóan fáztak a csípős hidegben.

Aztán egy hatalmas termetű szőke fiatalember jött, aki a büntetés végrehajtását felügyelni volt hivatott. Ő is Grungnár volt, a negyedik. Fia volt a földesúrnak, s a háta mögött a parasztok csak gúnár néven tisztelték, fogalmuk sem lévén arról, hogy ott, abban az országban, ahonnan a nagyapja, mint katona, a királyság területére jött, valóban létezik olyan férfinév, hogy Gunnar.

Ez a kövérkés, de hatalmas fiatalember aztán egy hárttyát vett elő és kihirdette az ítéletet, amely szerint Anna és Katalin asszonyok, mivel megtagadták az úr parancsának teljesítését, most ötven vesszőütést lesznek kénytelenek elviselni, a hátukra mérve.

Aztán a hóhér elővette a pálcát és elkezdte nagy szakértelemmel suhogtatni. Mindaddig a két nő meg se mukkant. Aztán az ötödik ütés után a fiatalember le is állította a végrehajtást és odaintette magához nagy fejcsóválva a hóhért.

– Nem lesz ez így jó!

Akkor a hóhér parancsra egy fonott korbácsot vett elő, amelybe ólomdarabok is voltak belefonva, s azzal folytatta a fenyítést.

Ennek már lett foganatja, s néhány ütés után a két nő elkezdett sikoltozni. De szemmel is látható volt, ahogy vér serken az ütések nyomán sőt, később már bőrdarabok is repkedni kezdtek a levegőben.

Negyvenötnél a két nő elájult. Akkor a hóhér egyik segédje egy veder vízzel felloccsolta őket, a fiatalember pedig leállította a büntetés folytatását.

– Mára elég lesz! A maradékot majd három hét múlva, amikor begyógyult és el tudják viselni a folytatást. Addig vigyék be őket oda, ahol voltak, s kötözzék meg jól, hogy meg ne szökjenek! Enni, inni kapjanak!

A két nőt tehát visszavitték a pincébe. Ez kegyetlenség volt, mert általános, bár nem írott szabály volt, hogy a bűnösöket ilyen esetben visszaeresztették a családjukhoz, mert ott, megszokott környezetben általában jobban is gyógyultak.

A szájtátó tömeg, nem lévén más szórakozási lehetőség, lassan oszlani kezdett.

A nagy izgalomban, amíg a végrehajtást nézték, észre sem vette senki az elkésett utasok érkezését.

Igazából egy utas volt, lóháton, a másik három a szolgája lehetett. Egy szekér is jött velük, megrakva mindenfélével, ami utazásra szükséges lehet. Így utaztak a nemes urak akkoriban.

Az utas egyébként mindenképpen megnézni való volt, maga is, meg a lova is. Maga olyan húszéves forma, de talán még annál is fiatalabb volt, szép szál legény, mint olyan katonaféle fiatal, aki sokat van a szabad levegőn. Erős, edzett ember benyomását keltette. A lova is magas, jó járású paripa volt, s különössége, hogy a jobb oldalán egy alabárd volt szakszerűen hozzákötve. Ez ritkaság volt. Maga a fegyver is, mert nem sokan értettek igazából hozzá. Ez az utas azonban láthatóan nagy becsben tartotta kedvenc fegyverét, mert azon csillogtak-villogtak a fémrészek, a fája pedig olyan volt, mint amit lehetőség szerint sokat használnak.

Voltak még a szekéren egyéb fegyverek is, de az igazán fontos, a legkedvesebb, körülbelül az alabárd volt.

Az utas tehát leszállt a lováról, s csendesen odament ahhoz az előbbi fiatalemberhez, aki az előbb a büntetést vezényelte. Odament és, hogy felhívja magára a figyelmet, finoman a másik vállára tette a kezét. Ám a másik annyira megrendült a váratlan érintéstől, hogy ijedtében egy jókorát ugrott. Csak azután fordult a másik felé. Majd, látva, hogy csak egy hozzá hasonló korú fiatal, aki ráadásul még alacsonyabb is mint ő, visszanyerte a bátorságát, s vészjóslóan sziszegte:

– Ez elő ne forduljon még egyszer! És végül is, ki vagy te?!

Az utas csodálkozott egy kissé a fogadtatáson, de azért tisztességesen bemutatkozott, hogy ő székellykáli Káli Béla de Hollóhegy et Vigyázóvár. Erdélyből való tehát, és lovag.

– Áááá! Erdélyből? Na és mit csinálnak a medvék?– próbált most humorizálni az ijedtségen kapott úrfi.

– A medvék? Köszönik szépen, jól vannak. Most már aludni készülnek. Ami nekem se ártana, mert eléggé messziről jövök! Meg talán enni, inni is szeretnék. És ide igyekeztem ebbe a fogadóba. Persze nem számítottam rá, hogy itt mibe botlok.

– Ó! az ítélet végrehajtása? Semmiség! Csak két rebellis nőszemély, akik megtagadták a parancsot. Nem is az enyémet, de az apámét.

– Úgy? És mi volt az a parancs? De különben nem rám tartozik.

– Igaz. Nem rád tartozik. De nem akarsz inkább a kastélyba szállni, mint ide a fogadóba? Itt amúgy sem sok nyugalomad lesz, ha jól meggondolom.

– De hát csak van itt is valaki, aki befűtsön, s enni adjon...

– Az sajnos nincs. Mivelhogy az előbb megcsapatott bűnösök éppenséggel a fogadós né meg a lánya voltak. Akik most, bizonyára láttad is, uram, be vannak zárva.

– De már én egyre kíváncsibb kezdek lenni. Hát mit követhetett el két fogadós, hogy így kellett elbánni velük, ha meg nem sértelek?

– Nem sértesz meg, s ha nem hallottad volna, mert gondolom, később értél ide, hát megmondom, parancsmegtagadás volt a bűnük.

– No, az valóban súlyos. De hát mit is tagadhattak meg a fogadósok? Akik különben is éppen abból élnek, hogy parancsot teljesítenek, szokva vannak tehát ahhoz!

– Ez sem ördögösség. Itt van ez a *ius primae noctis*. Ennek jött el az ideje. Apám érvényesíteni akarta, ők meg megtagadták.

– Ohó! Tehát férjhez akarnak menni? S még hozzá mindketten egyszerre! De miért nem hagyátok annyiban, ha annyira nem akarják? Hiszen ez jószerevével éppen a pór nép érdekében lett kitalálva! Hogy a leendő férj ne a verésen kezdje a házasságot, ha a menyecskét nem találja érintetlennek! Erre való! De ha nekik nem kell? Vagy olyan biztosak magukban...

– Megint nem találtad el! A két nő nem akar férjhez menni. De vendégek voltak az apámnál, s emiatt hívta be őket éjszakai szolgálatra! Hogy a vendégeket, de nem tagadom, minket magunkat is szórakoztassanak! Na! Érted már?

Az utas fiatalember kissé csóválta a fejét. Kissé csodálkozott is a régi törvény ilyen értelmezésén. „De hát végül is, az ő dolguk, az ő jobbágyaik! Nem szólhatok bele!”

– No, hát így maradtam én ezek szerint kiszolgálás nélkül. A te jobbágyaid miatt! Ejnye, csípje meg a kánya! És miképpen a jobbágyaitok nektek ezek a... perszónák?

– A jobbágyaink, hidd el, bizonynyal a mi jobbágyaink! Habár kétségkívül különös úton lettek azokká.

– Ejha! És mi az a különös út? Meséld el, ha nincs ellenedre!

– Látod-e, uram? Körülbelül egy évvel ezelőtt jelentek meg az apámnál, Grungnár úrnál, mert nálunk a családban ez a szokás, mindenkit így hívnak, hogy itt szeretnének egy fogadót nyitni. Addig ez az épület használaton kívül volt. Nem is így nézett ki. Hát mi beleegyeztünk, de persze figyelmeztettük őket, hogy ez a mi birtokunk, hát úgy viselkedjenek! Nem is volt semmi baj velük egészen eddig. Szépen megépítették, igazán jól néz ki, szó se róla! De most, hogy nem és nem! Ki hallott már ilyet?

Béla úr ennyiből már kezdett véleményt alkotni arról, hogy kiféle is ez az itteni gazda. El is gondolkozott, hogy vajon tehetne-e valamit ezekért a nőkért? De arra az eredményre jutott, hogy aligha. Hiszen nem szegény család a Káliak, de ha minden rászorulót ki akarnának váltani? „Ajaj!” Hacsak... mert látta a másikon, hogy az nem becsüli őt valami sokra.

– Nos, uram, én kiváltanám ezt a két nőt tőled, ha csak valami okból nem ragaszkodtok különösképpen hozzájuk.

– Dehogy ragaszkodunk, csak a baj van velük! Csak fizesd meg jól!

A földesuraknak egy jelentős része már akkoriban is pénzsűkében volt, s úgy tűnik, ezek is közéjük tartoztak.

– Na, nem addig a...! Igaz, nem vagyok éppen szegény ember, de azért a pénzt nem dobálom. Hanem volna más mód is rá, még hozzá törvényes. Megívok bárkivel, akit kinevezel, s ha győzők, vihetem őket!

– S ha vesztesz? Egyébként én magam fogok megvívni veled! És most! „Feltehetőleg fáradt is az úttól!” Persze, ha úgy döntünk!

– Akkor a tiéd a szekerem, minden, ami rajta van, meg a szolgálaim is. Merthogy én aligha leszek akkor már életben. Gondold meg! Nem sok a vesztenivalód, mert én viszont nem törekszem a halálodra. Elég, ha megsebesítelek. Vagy ha lefegyverezlek. Így is lesz a legjobb! Csak lefegyverezni akarlak. Az életem a két nőért cserébe! Meg a szolgálaim is!

A fiatal Grungnár gondolkodóba esett. Jól megnézte a másikat, látta, hogy vékonyabb, alacsonyabb is, mint ő. Igaz, lehet akár idősebb is, de hát mi az? Már egyedül a súlyával le tudja hengerelni. „Három szolga, két nő ellenében? Nem rossz dolog! És még a szekér is... Ejha!”

– Na, áll az alku! És milyen fegyverrel?

– Ez igazán mindegy! Én például ezzel az alabárddal. Aki itt lóg.

– Alabárddal? Na ne röhögtesd! Az nem is fegyver! Ajtónállóknak való! Hogy aztán majd mindenki azt mondja, hogy meggyilkoltalak? Vagy meguntad az életed? Válassz valami tisztességes fegyvert, kardot, buzogányt, akármit!

– Az ám, jó uram! Csakhogy én megmondtam, hogy csak le akarlak fegyverezni! Márpedig az alabárdhoz jól értek, s meg tudom vele csinálni. De egy karddal megtörténhet, hogy meg is sebesítelek. Szóval erről van szó! Te egyébként válassz akármit, ha akarod, két fegyverrel is jöhetsz!

– Jó! És hogyan? Lovon vagy gyalog?

– Nekem mindenhogy jó! Legyen talán gyalog! Úgy kevesebb a kényelmetlenség, s a lovak is épek maradnak!

– Itt?

– Itt! Mondjuk, legyen nekem három katonám a hátam mögött, mondjuk úgy három ló-hossznyira, félkörben! S a te szolgálaid ugyanúgy! De semmi beavatkozás!

– Légy nyugodt! Tisztességes úr vagyok!

A fogadó emeleti részén, az egyik szobában egy ötven év körüli pap pihent. A reuma, vagy csúsz, vagy köszvény éppen javában kínozza, úgyhogy nem volt képes felkelni az ágyról. Ám a repedt ablakon át nagyjából hallotta, hogy miről is folyik a diskurzus a fogadó udvarán. Amíg a két nőnek a büntetése zajlott, nem is akart felkelni, hiszen már sok sikoltozást hallott addigi életében. Ennek az volt az oka, hogy meglehetősen sokáig mint főinkvizítor működött. Igaz, mindvégig, amíg a Magyar Királyság területén élt, nem volt meg a joga, hogy a világi hatalom segítségét kérje, de azért ugyanez fordítva nem állt fenn.

Így hát a sikoltozás nem készítette felkelési kísérletre. Feltételezte, hogy annak, aki büntet, a jogcíme és az oka is megvolt arra. Ám aztán a nők elhallgattak. Mi tudjuk, hogy elhurcolták őket, s az udvaron új beszélgetések kezdődtek. És abban az új beszélgetésben többször is előfordult az „alabárd” kifejezés. Ez már sokkal jobban érdekelte Jakab atyát. Ismerte a fegyvert, sőt annak többféle formáját is. Tudta, régebbi életéből, hogy az emlegetett fegyver bizony nagyon sokoldalú, valójában majdnem mindent meg lehet tenni vele egy párviadalban, vagyis nincs igaza a lebecsmérlő véleményeknek, mint például annak, amelyet éppen most is hallott.

Aztán kis csend lett odakint, majd fegyverek csattogása hallatszott. Dobogás előre-hátra. A pap most már szép lassan az ablakhoz ért. Látta odalent a viadalt, amely egy magas, vastag férfi és egy jóval vékonyabb között folyt. Egyik sem tűnt neki ismerősnek, bár a vékonyat

mintha látta volna már, vagy legalábbis látott valaki hasonlót. Különben a vastag igen szorította hátrafelé a vékonyat. Az pedig szép egyenletesen hátrált, de mégiscsak hátrált. Igaz, hogy az ellenfele óriási erővel támadott, és hatalmas, széles mozdulatokkal is. A vékony pedig éppen csak, hogy mozgatta a kardját. Mert tehát úgy néz ki, hogy mégiscsak a kard mellett döntöttek. Mintha kímélte volna magát. De mindig pontosan ott volt az a kard, ahol lennie kellett.

„Na most, na most!” A vékony férfi lassan az udvar végébe ért. Ugyanez a mozgás a szolgálait is hátrálásra kényszerítette. Aztán egyszer csak... a mozdulat olyan gyors volt, hogy szinte látni se lehetett. És a vastag ember kardja önálló életre kelt. Vagyis elrepült, egészen az udvar másik végébe. Ekkor a vékony férfi nagyon gyorsan a másik és a kard közé lépett, hogy esélye se legyen megragadni.

– Na! Győztem?

– Győztél – lihegett a másik –, csak azt tudnám, hogy miért érte meg neked az a két nő?

– Semmi. Lovag vagyok, hát kötelességem.

– És megkérdezhetem, hogy ki ütött lovaggá?

– Hogyne! Szívesen is válaszolok. Borbála királyné két és fél éveknek előtte. Gondolom, elismered neki ezt a jogát?

– Nos... elismerem. Viheted a nőidet! Csak aztán bírjál is velük! Hehehe!

Ekkor már a pap is meghallotta, hogy miért is folyt a párviadal. Ment is mindjárt az egyik szolgál a pincébe, hogy felhozza őket. A vastag férfi csak ült a helyén, lihegett és nevetett.

– Sok hasznod legyen bennük!

Azonban pillanatnyilag nem lehetett a két nőnek hasznát venni, nemhogy kiszolgálásban, de semmiben sem. Csúnyán össze voltak verve. De beszélni azért tudtak, így a kamra kulcsát is elő lehetett keríteni. Lett hát kiszolgálás, igaz, hogy csak „ki-ki magának”-formán.

A pap lassan, dübörögve, de mégiscsak lement a lépcsőn.

– Ejnye, fiaim – szólt –, hát csak engedjete oda engem is azokhoz a sebekhez! Tán értek én is valamicskét a gyógyításhoz, ahogy egy régi barátomtól megtanultam.

Talán nem egészen véletlen találkozások

A párbaj végeztével Béla lovag még egyszer visszament az ellenfeléhez. Grungnár még akkor is ugyanazon a kövön ült, mint akkor, amikor először ment oda hozzá. De most éppen el volt keseredve.

– Nem tudom, hogy mondom meg apámnak. Hogy elvesztettem két jobbágyot egy párviadalon.

Béla megértette. Hiszen az ő apja, Káli Bertalan úr is szigorú ember volt.

– Mindig mondta pedig, hogy ne párbajozzak, de én nem fogadtam meg. És aztán olyan kicsinek és, ne haragudj, de nevetségesnek néztél ki azzal az alabárdal. Te tényleg ahhoz értesz a legjobban?

– Igen. Valóban az a kedvenc fegyverem. Mint apámnak is. De mondok neked valamit! Itt van a lovam! Nézd meg jól! Nagyon jó ló, apám méneséből való, az ő saját nevelése. Minden mozdulatot megért és azonnal mozdul is. Vidd ezt a lovat, érzékeny és kitartó. Akár azt is mondhatod, hogy cseréltünk, vagy azt, hogy döntetlenre végződött a párviadal. Láthatod, igen jó cserét ajánlok. Néhány nap alatt összeszoktok, s hidd el, sohase volt még ilyen jó lovad!

A kövön ülő fiatalember felvidult. Ő is látta a lovat, hogy milyen szép. „No, ha olyan nagyon kellenek ennek a bolondnak azok az asszonyok, hát egye fene!”

Ezek után a vándor lovag bement a fogadóba. Homályosan még hallotta, hogy a volt ellenfél utána kiált, hogy „A fogadó nem a tiéd, csak az asszonyok! Semmi más rajtuk kívül!”

Elengedte a füle mellett.

A fogadóban különös kép fogadta. A két nő egy hosszú asztalon hason feküdt, meztelen felsőtesttel, s két szolgálólány egy alacsony tömzsi pap dirigálására gyógyfüvekkel kenegette a felsebzett hátukat. Valóban csúnyán el volt látva a bajuk.

Amikor a pap feléje nézett, elfordult a sebesültektől, s egyenesen feléje indult.

– Te Káli Béla vagy!? – mondta neki már messziről szélesen mosolyogva.

A lovag illendően meghajolt a pap előtt, s úgy igazolta vissza a hallottakat.

– Így igaz, tisztelendő atyám! Ismersz talán?

– Inkább atyádat, nagyon régen! De azért téged is láttalak már, még hozzá egész kicsi gyermek korodban. Azért is nem emlékezhetsz rám. Bizony együtt kalandoztunk apáddal annak idején. Még jó barátságot is fogadtunk egymásnak.

– Akkor te nem lehetsz más, mint Jakab mester, Marchiából! De hiszen engem éppen azért küldtek, hogy veled találkozzak!

– No, szép dolog apádtól, hogy még emlékszik egy szegény ferences szerzetesre!

Ugyan, ez a kijelentés nem volt éppen álszerénység nélkül való, mert jókora püspöki kereszt lógott a „szegény szerzetes” nyakában.

– Hát rám ismertél, atyám? Olyan hosszú idő után?

– Á! dehogy! Inkább a fegyveredre! Apád tanítására ismertem. Hej, de szép idők voltak azok! Most meg, látod, mivé lettem? Na, örülök, hogy itt vagy! Hát apád, hogy van? Mit csinál egész nap?

– Megvan, köszönöm a kérdést. Csakhogy nevelőanyám betegeskedik mostanában, hát jobbnak látta mellette maradni. Ha felgyógyul, persze ő is jön. Ha még szükséges lesz. Mert sokat nem értek az egészből.

– Majd megérted, fiam, mert most egy ideig úgyis az én szárnyaim alatt maradsz. De el sem eresztelek ám, amíg nem végeztünk valamilyen formában! Persze, ezt azért nem kell szó szerint venni! Ám legelőször ezeket a lányokat kellene rábírní, hogy ha már eleget kenegették a gazdáik hátát, most már talán tegyék azt a mi gyomrunkkal! De – belülről! Azok a szegény asszonyok ma már úgyse sokat gyógyulnak. Mert ahhoz bizony napok fognak kelleni! Csúful jártak bizony! De te csak menj oda hozzájuk, mert lehet, hogy az életüket köszönhetik neked!

Biz ez jól volt mondva, azok a szegény nők valóban igen hálásan néztek a megmentőjükre. S hogy eddig nem szóltak, az részben a fájdalmuk miatt volt, részben meg azért, mert a pap szigorúan rájuk parancsolt, hogy meg ne merjenek mozdulni. De most már megmozdultak, s kecses meghajlással köszöntötték a lovagot, azon félmeztelenül, ahogy voltak.

Megszokott kép volt az ilyesmi abban az időben, senki nem botránkozott meg rajta, hiszen akármikor eljöhethetett akár az ő, vagy valamilyen nőismerősenek az ideje is, valamely hatalmaskodó főúr, vagy éppen a török „jóvoltából”. És akkor egyáltalán nem volt bizonyos, hogy megmenti-e valamilyen jótét lélek, vagy éppen tragédiába fordul az, ami kalandnak indult. Ez a történet itt igazából jól végződött, még aránylag szelíden is, de eshetett volna sokkal rosszabbul is.

– Nosza, tegyetek már valami puha ruhát ezekre a szegényekre, de nehogy felsértse őket még jobban! – rendelkezett Jakab mester.

Aztán folytatta:

– Nekünk pedig hozzatok már valami enni-innivalót, mert hosszú út áll mögöttünk! De még előttünk is, ha Isten másképp nem rendelkezik!

Ekkor a fogadó udvaráról szekérszörgés és vágató lovak patkócsattogása hallatszott, majd egyszerre mindkettő abbamaradt. Helyette öblös hang harsant, hogy:

– Mindenféle használt holmit veszeetek! Bútort, ruhát, bármit! Megérkezett Tóbiás! Akinek kell pénzkölcsön, asszonyoknak pirosító, szép ruhák, eladók! Megjött Tóbiás! Aranyat is elfogadok fizetségnek!

Aztán a hang el is hallgatott. A zsidó, mint aki jól végezte dolgát, megindult a fogadó felé. Nem is igen lett volna mi egyebet csináljon még, hiszen akkor már egy teremtet lélek sem volt a fogadó udvarán. Grungnár úrfi eltávozott a szolgálival együtt, magával vivén a Béla lovag lovai közül a legszebbet. A Béla szolgálai pedig, látván és hallván a történeteket, megértették, hogy vége az ingyencirkusznak, szintén beszállingóztak az ivóba. Ott a két szolgálólány már javában igyekezett, hogy gazdái nélkül, és helyett, ebédet varázsoljon a hirtelen támadt sok vendégnek.

A zsidó tehát megjelent az ajtóban. Akkora volt, hogy jól kétrét kellett görnyedjen, ha be akart jönni. Amellett magasságához méltóan tagbaszakadt is. A kezében pedig olyan nagy botot szorongatott, mint Szent Kristóf a róla készített szobrokon. Pedig annak Jézussal együtt az egész világ terhet kellett cipelnie, legalábbis a legenda szerint. Azért a mi zsidónk is meglehetősen könnyedén fogta azt az irdatlan botot. Mögötte a szolgálója igyekezett befelé, aki szintén magas volt, de urával ellentétben, ösztövé.

A megszaporodott vendégsereg figyelt is, meg nem is, pár perccel azelőtt meghallotta a kiáltásokat. Igen el voltak foglalva az ebédjükkel.

Nem úgy a pap! Ő az első kiáltásra felfigyelt, s kis idő múlva, ahogy rövid lábaitól telt, igyekezett az ajtó felé. Mintha soha nem lett volna reumás. Így volt aztán, hogy már majdnem az ajtóhoz ért, amikor a zsidó ott megjelent. A szája fülig húzódott, s úgy megszorította a jövevényt, hogy az egyből kifújta a benne rekedt levegőt.

– Tóbiás barátom! Ha tudnád, hogy vártalak?! Négy napja ülök itt, mint kotló a tojáson, már egész béna lettem a nagy várakozásban! Hát mesélj! Mi történt Titelnél? Mi van király urunkkal? De legelőször is gyere, ülj le, fújd ki magad!

Ritka dolog volt ez akkoriban, ámbár nem példa nélküli. Mert való, hogy létezett egy kifejezett vallási antiszemitizmus úgy a nép, mint a főurak körében, ám ez nem volt akadály a időnként és alkalomadtán még a barátságnak sem. Különösen, amikor az említett főúr éppen pénzsűkében volt.

Ezúttal azonban az öröm őszinte volt és nem anyagi eredetű. A pap valóban régen ismerte a Tóbiás nevezetű jövevényt, fiatalkori kalandok kötötték össze őket, talán egy egész életre. És ez már valóban ritkaságszámba ment, tekintve, hogy az atya akkoriban még az ország főinkvizitora címet viselte. De alighanem úgy fogta fel ő is ama tisztséget, ahogy még sokan mások is, miszerint, a pogány arra való, hogy megtéríttessék, míg ugyanakkor az eretnek pedig arra, hogy megégettessék.

A zsidó tehát odaült a pap mellé, a másik oldalon Béla lovag üldögélt hallgatagon, s a zajos fogadtatás lejárva, csendes beszélgetésbe kezdtek.

– Azt mondd, Titel, főtisztelendő uram? Talán valóban az lesz a legjobb, ha onnan kezdem. Tehát annyit mindenesetre tudnotok kell – ej, de nem is tudom, hogy merjek-e beszélni, mert a lovag urat még nem ismerem.

– Ne legyen gondod ezzel, Tóbiás barátom, az úr Káli Béla lovag, a mi Bertalanunknak a fia. Tehát beszélj nyugodtan!

– No hát, királyunk, Albert úr, mint tudjátok, nyáron Titelnél táborba szállt. Nem nagyon fülött pedig neki a foga ahhoz, ismeritek, hogy milyen meggondolt és alapos ember. Úgy vélte tehát, hogy az ország ereje még nem elég hozzá, hogy a törököt megtámadja. Ebben pedig akár még igaza is lehetett. És mégis, a baj nem onnan sújtotta, ahonnan várták. Az volt ugyanis, hogy a táborban járvány tört ki, sok katona vérhasban pusztult el szegény. Igaz, ha talán engem megkérdeztek volna, hogyan és hova állítsák fel a tábort és hogy rendezzék be, lehet, hogy el se kezdődött volna a járvány. De király urunknak vajszíve van, hagyta a katonákat, s még talán a velük való népet is, arra járkálni, amerre nekik tetszett. No, ha arra jártak, arra is piszkítottak. Semmi szigorúság a táborverésben, sem később a tábori életben! Hát meg is lett az eredménye. A vérhas jócskán megtizedelte a katonaságot, s a király kénytelen volt a tábort felosztatni. De már akkor ő is beteg volt. Most Neszmélyen van, azt se tudom, él-e, hal-e? Mert egyvégtében vágattam ide, hogy hírt hozzak. Mi lesz most? Igazán nem tudom.

– S a királyné? Erzsébet asszony?

– Nem tudom. Talán Visegrádon. Annyi biztos, hogy a Korona ott van vele. És még annyi, hogy áldott állapotban van. Még hozzá utolsó időben.

A pap szomorúan ingatta a fejét.

– Sejtettem én valami ilyesmit! Csakhogy ám ez nem javít a helyzeten semmit, inkább ront. Albert király is, nem akart volna táborba szállni, mert mint mondta, nincs még eléggé felkészülve. Aztán az lett, hogy egyetlen csata nélkül elvesztette a seregének a felét, s haza kellett küldje a másik felét. Egyéb se hiányzik már ennek az országnak, mint egy csecsemő király! Megmondta azt előre Borbála özvegy királyné, hogy nem lesz jó vége ennek. Még fel is

áldozta volna magát, hogy legyen lengyel Ulászlónak a felesége, ha az megvédi az országot. De akkor is, ki hallgatott rá? Alig egy páran. Apád persze hallgatott rá, rosszul is esett neki, de lenyelte, mert tudta, hogy ország érdeke. Aztán mi lett? Mindketten egyedül maradtak, az ország pedig választott. Rosszul.

– Az apám tényleg szerelmes volt a királynéba? – ezt Béla lovag kérdezte.

A pap körülnézett, hogy nem hallja-e valaki, de csak ők voltak hárman.

– Tényleg. És a királyné is bele. De kicsi ember volt ő ahhoz! Ország érdeke előrébb való volt! Aztán mi haszna? Most se egyik, se másik nincs rendben. Csak szenvednek, s az ország így, ahogy látjátok. Pedig apád, Borbálával együtt, rendbe hozhatta volna! Késő bánat!

Legyintett.

– És akkor én...?

– Csend! Erre még gondolni se szabad!

A pap ekkor igen szigorú volt, s most meg is látszott rajta, hogy nem véletlenül viselte annak idején az egyik legnagyobb méltóságot.

– Te, Káli Béla vagy, az édesanyád pedig Daray Irénke nemeslány volt, akit sajnos megmérgezték, még mielőtt apád odaért volna, hogy feleségül vegye! De az is lehet, hogy sebláz végzett vele. Punktum! Megértetted?

A papnak szikrázott a szeme. Béla pedig megszeppent, mert így még soha senki nem beszélt vele.

– Na de akkor most mi legyen? – kérdezte mégis.

– Most? Azt hiszem, hogy el kell váljunk egymástól. Nem nagy öröm, de így kell lennie. Tóbiás, te folytatod az ország bejárását, fülelve mindenütt, hogy mi várható. Te, Béla lovag, egyenest a királynéhez mész! Borbála királynéhez természetesen, hogy kikérd a tanácsát. Azt hiszem, apád is ezt tenné – sóhaj –, én pedig visszamegyek Itáliába, hátha tudok barátokat, segítséget szerezni! Hiszen ott is megérthető, könnyen méghozzá, hogy ha Magyarországon baj van, az nekik is rossz. Azonban egyezzünk meg valamiben: bármelyikünk megtud valami fontosat, a szolgálja azonnal üljön lóra, hogy a másik kettőt megkeresse. Természetesen, tudod, hogy Tóbiás hol lakik!? Meg én is!

Béla intett, hogy tudja.

– Akkor már csak egy dolog maradt. Kérlek, Tóbiás barátom, vess egy pillantást a két sebesült nőre, hogy gyógyuljanak minél előbb, mert Bélával kellene menjenek!

Így lett. Tóbiás ugyan szörnyűködött egy kicsit, de aztán hamar a gyógyításhoz látott, s estére mind a két nő sokkal jobban érezte magát a gyógyfüveitől. De hát igazán ő volt a gyógyító. A pap inkább csak annyit tudott hozzá, amennyit tőle ellesett annak idején.

Úton

Az utazást azért mégis csak el kellett halasztani három nappal, mert a két összevert nőnek egyre nagyobb fájdalmai voltak. Ami voltaképpen akár természetesnek is volt vehető, de ez az érdekelteket egy cseppet sem vigasztalta.

Béla lovag viszont, ha már így alakult, igyekezett minél több időt a véencei közelében eltölteni. Ezt nemcsak azért csinálta, mert tetszettek neki azok a nők, bár ez is igaz volt, sőt egyre inkább úgy lett, de még az is nagyon izgatta, hogy kik is ők voltaképpen és hogy kerültek a mostani helyzetükbe, mert eddig a keresztnévükön kívül semmit nem tudott meg róluk. Most pedig volt idő és alkalom elég a beszélgetésre és lovagunk azt igyekezett ki is használni.

Meg is tudta, hogy nem valami aljanépségről van szó, hanem igenis nemes asszonyok voltak.

– A férjem híres nemzetségből való volt – mondta Anna, az idősebbik, anyja Katalinnak –, a Rátót nemzetségből, de a Gutkelekkel is rokon volt. Velük egyébként mi is. Így lett az ismeretség, majd házasság. Ám a házasságunkból csak egyetlen gyermek született, ez a Katalin itt, né! Aztán Péter elment a hadba és nem tért vissza. És ahogy az ilyenkor lenni szokott, mire észbe kaptunk, a rokonok mindenünket szétszedték. Ami kevés megmaradt nekünk, mindent pénzzé tettünk, és igyekeztünk minél hamarabb, minél messzebb kerülni onnét, ahol ilyesmi esett meg velünk. Ketten aztán számvetést csináltunk, hogy mit kezdjünk, mihez is értünk igazából. Rájöttünk, hogy a vendégek fogadásán kívül semmi egyébhez nem konyítunk. Ahhoz viszont jól, mert boldogult Péter idején elég sok nagy vendégséget kellett levezenyelni. Magától adódott tehát a vendéglő nyitása. És akkor éppen ide jutottunk az utunk folyamán. Meglátuk ezt a házat és azonnal rájöttünk, hogy milyen kiváló fogadó lenne belőle itt, a Tisza gázlójához közel. Nem is értettük, hogy más miért nem próbálkozott még ezzel. Később megtudtuk, hogy bizony próbálkozott, de annak is menekülés lett a vége.

Kiderítettük, hogy a Grungnárok birtokához tartozik az épület, egy kicsi területtel együtt, ami éppen megfelelt volna ahhoz, hogy a fogadóhoz szükségeseket megtermeljük. Mentünk hát a földesúrhoz és ott is kellemes meglepetésben volt részünk. Mert olyan kedvesek voltak, valósággal mézes-mázosak, hogy semmi rosszra nem gondolhattunk. Persze, a jövedelemnek egy bizonyos részét át kellett adjuk, de ez nem volt baj, mert jutott elég nekünk is. Igazán jól jövedelmezett ez a fogadó. Úgy lett, ahogy kigondoltuk. Igaz, hogy tőlünk telhetően ki is csinósítottuk.

És akkor jött a fekete leves. Mert először is megtudtuk, hogy mi ide jogilag jobbágnak szegődtünk. No, de még ez sem lett volna tragédia, hiszen a nádor is jobbágy, meg a királyi és királynéi udvarbíró is második András királyunk aranybullája szerint, hát miért legyen nekünk nagyobb pretenciónk, mint a nádornak? Még tetszett is először, mert akkor védelemre számíthatunk, mindenféle népekkel szemben. Az ám, de a napokban kiderült, hogy miféle jobbágyoknak tekint minket Grungnár úr! Ezt nem engedhette bennünk a Rátót és Gutkeled vér! Azért ne gondold, hogy mi olyan szörnyen fennhéjázó fehérnépek lennénk, hiszen csak igen ismeretlen, elszegényedett ága volt a két családnak az, amelyhez mi tartozunk. Tudjuk a helyünket a világban! De, hogy azt tegyék velünk, amit ím tenni szándékoztak, azt nem engedhettem. Rájöttünk ugyanis, hogy attól fogva mi lettünk volna az uraink vendégeinek, s nekik maguknak is egy fajta, ilyen fajta mulattatói.

És ekkor jelentél meg te, Béla lovag, s kiváltottál minket, részben a kardoddal, részben a lovad árán. Lehet, hogy az életünket köszönhetjük neked. Hidd el, jól tudom! És még valami. Hajolj közelebb, hogy más ne hallja! Szóval, ha éppenséggel azt kívánnád tőlünk, amit a

Grungnár urak kívántak, és csak magadnak kívánnád, akkor nem ellenkeznénk. Pedig ez a kis Katika még érintetlen. De akkor is...

Béla lovag ugyancsak szabadkozott, hogy ejnye-bejnye, ilyet azért ne tételezzen fel senki se róla, hogy a neki kiszolgáltatott nőknek a helyzetével visszaélne! De a másik hasonfekvő hölgy, a kis Kati szemében őszinte hála csillogott, és azonkívül is még valami egyéb érzés. Ingathatta is gondolatban a fejét. De aztán azonnal az eszébe jutott, hogy mindez még korántsem aktuális, addig pedig, míg a két nő meggyógyul, még a véleményük is megváltozhat. Nem lett volna ugyan kifogása alkalomadtán egyikük ellen se, de arra a gondolatra, hogy mindezt egy neki kiszolgáltatott nőnél érje el, még a háta is borsózott.

Közben a beszélgetés folytatódott, más irányt vett fel, s Béla azt is megtudta, hogy a két nőnek a rajtuk levő ruhán kívül éppenséggel semmije nem maradt, hiszen ha és amikor innen elmennek, minden a földesúré lesz.

– Még a szolgálítok is?

– Na, talán ők éppen nem. De mindenképpen ajánlatos lesz gyorsan menni, amikor elszánjuk magunkat, mert ebben nem vagyok olyan biztos!

De hát ez anélkül is úgy lett volna, mert Bélának már mindenképpen égett a lába alatt a föld, főleg amikor arra gondolt, amivel Jakab atya bízta meg. A pap egyébként szintén maradásra határozta el magát, sőt a kereskedő is, mert úgy látták, jobb lesz egyszerre indulni.

– Mert ne hidd, hogy ezek a rablólovagok olyan könnyedén lemondanak a tulajdonukról – figyelmeztette az atya. – Szerintem most csak a figyelmedet akarják elterelni, s aztán, ha esetleg külön-külön indulnánk útnak, úgy hátba támadnak, mint annak a rendje! Párbaj! Hogyne! Lovagi becsület! Mindjárt elröhögöm magam!

Így aztán, amikor vagy négy nap után elindultak, mind együtt mentek. A pap és a kereskedő ugyan azt mondták, hogy nem maradnak velük sokáig, mert mindegyiknek dolga volt a kialakult helyzetből adódóan, ám egyelőre jobbnak tűnt ez így.

Azonban, az első két napon nem történt semmi. A Tiszán sikeresen átjutottak, a révész sem szabadkozott egy picit sem, pedig akkor még a Grungnár uraságok területén voltak. A két összevert nő persze nyögött nagyokat, de a zsidó azt mondta, hogy ez így van rendjén, még lesz is egy kis fájdalom a későbbiek folyamán is. Sőt, hogy elvégre ő sem tud csodát tenni.

Aztán kiértek a birtokról, és még mindig nem történt semmi. A folyó jobb partján hatalmas ártéri erdő terpeszkedett, de novemberhez méltóan, a fák már jórészt kopaszok voltak. Így elég messzire el lehetett látni a fák között. Örültek ennek, mert így legalább elkerülhették az esetleges meglepetéseket.

– Csak már érnénk el a Tar uraságok birtokait! – sóhajtott fel a pap, és úgy tűnik, mindegyiküknek a szívéből beszélt.

Béla ugyan már napok óta úgy sejtette, hogy valakik követik őket, de azok a követők egyelőre sehogy sem mutatkoztak.

– Pedig biztos vagyok benne, hogy a Grungnárok kéme az!

Erre senki nem válaszolt, annyira magától értetődő volt. Viszont megkettőzték az éjszakai őrséget, s abba a nőket is beosztották. Annyira győgyultak már ugyanis.

A hatodik napon kiértek az erdő szélére. Kissé fellelegeztek ekkor, mert elég messze kerültek már a veszélyes helytől.

És akkor történt. Anna, éppen ő volt őrségben, valami árnyékszerű mozgást vett észre a sűrűben. Ők ekkor már a füves síkon voltak, ahhoz képest az erdő mindenképpen sötét volt. És ráadásul alkonyodott.

– Ki vagy ott az erdőben?

Válaszul nyílvevessző süvített el mellette. Majd egy vastag hang ordított fel.

– Adjátok ki a szökött jobbágyainkat!

A választ Béla adta meg.

– Rátót és Gutkeled leszármazottai senkinek nem jobbágyai, hanemha a királynak!

– Rátót és Gutkeled? Hahaha! És ti ezt elhiszitek?

– El kell hinnünk! Tar Lőrinc úr, a Rátót nemzetségből, a mi családunknak is jótévője volt! Akinek még ma is hálával tartozunk!

De ekkor már úgy süvítettek a nyílvevesszők, mint a darazsak szüret idején. Ám egyelőre nem sebesült meg senki.

– Hadd lövöldözzenek – mondta az atya –, csak nem lehet náluk a világ összes nyílvevesszője!

Egyelőre viszont még jócskán záporoztak azok a bizonyos vesszők.

– A nők menjenek a szekerekre és hasaljanak bele!

Ez mindegyik nőre vonatkozott, a két fogadós szolgálóra is. Mentek tehát. Így valóban volt valami kis biztonságuk. A férfiakat nagyjából megvédte a bőrpáncél. Időközben a támadók mind előrébb jöttek. De ez csak az egyik történés volt. A másik pedig az, hogy egyre sötétedett. Ezzel az esélyek kiegyenlítődték. Mert a támadók se láttak többet, mint a védekezők. A hold is felkelt, de csak gyenge fénye volt.

– Most aztán minden azon múlik, hogy ki ügyesebb közelharcban!

Ők voltak ügyesebbek. Béla valóban úgy forgatta ormótlan fegyverét, mintha pálcika lett volna. Szúrt, vágott, akasztott, védekezett vele egyetlen mozdulattal. És ezt több százszor képes volt megismételni. A pap, egy jókora karddal a kezében, vagdalkozás közben kedvtelve pillantgatott az ifjúra. „Ez igen! Látszik, hogy Bertalannak a tanítványa!”

És a zsidó? Akkoriban a zsidók nem viselhettek fegyvert Magyarországon. Igaz, máshol sem a keresztény Európában. De Tóbiás egy pillanatra sem esett zavarba. Megforgatta feje körül hatalmas botját (másnak felemelni is nehezebb volt) és ütött. És ahova ütött, onnan már nem jött válasz. Az atya tudta a bot titkát. Be volt öntve végtől végig ólommal, attól volt olyan nehéz. Nem is tudta kezelni senki rajta kívül. Ám egy adott pillanatban Tóbiás mintha elunta volna a játszadozást. Hosszú bőrszíjat tekert le a derekáról. Annak a szíjnak az egyik végén fafogantyú volt. Parittyá volt, az akkori időkben, amikor még a puska és a pisztoly nem volt kitalálva, rettegett fegyver avatott kézben. A kereskedő tehát jókora követ tett a szíj közepén levő szélesebb részbe, aztán forgatni kezdte az egész szíjat a feje fölött. Addigra már kinézte magának az ellenfelet. Zúgott a bőrszíj forgás közben, s amikor a kellő sebességet elérte, a gazdája elengedte az egyik végét a szíjnak. A kő kirepült és egyenesen fejen találta az egyik ellenfelet.

Ettől a pillanattól fogva a támadók között mintha tanácstalanság kelt volna. Kevesebb lett a biztató ordítás, mind távolabbról hallatszott.

Elmentek.

– Hanem akkor mi se maradjunk itt!

Nem is akart egyikük sem.

De akkor az egyik szekérről nyögdecseles hallatszott.

– Ki az?

A nők szekere volt. Megnézték. Anna volt a sebesült. Hogy, hogy nem, éppen a nyakát fúrta át a támadók egyikének a nyílvesszeje. Célzott lövésről szó sem lehetett, csakis a vakvéletlen hozhatta így. A szép fogadósne még élt, de a nyílvessző most is a nyakában volt, mellette pedig erős vérzés volt látható.

– Na, most mit tehetünk?

A pap volt a kérdező. De Tóbiás nemhiába volt felkészülve a sebesültek ellátására. Kis vágó fogót vett elő feneketlen zsákjából, s azzal egyetlen mozdulattal kettévágta a nyílvesszőt. Aztán kihúzta a tolla nélkül maradt fegyvert. Hanem a vér még jobban elkezdett folyni. Ám a zsidó nem ijedt meg. Gyorsan valami nyomóköteést fabrikált, s azt szorította rá két oldalról a sebre.

– Meg ne fojtsd, barátom!

– Nyugalom! Nem az első ilyen seb, amit látok. És ellátok. Szerencsére csak kisméretű a vérzés, úgy látszik, nagyobb eret nem ért.

De azért a jó Tóbiás is ingatta a fejét. Végül csak annyit mondott, hogy:

– Ha sebláza nem lesz, akkor felgyógyul.

Ám másnapra Annának felszökött a láza. Harmadnapra félrebeszél. Még meg tudta mondani Katalinnak, hogy honnan vegye elő a származását igazoló iratokat. De reggelre meghalt. Halála előtt minden izma megfeszült, ő maga kimerevedett, mint az íj, ha felhúzták, s szörnyű volt még hallani is, hogy szenved. Csak virradatkor jött el érte a kegyes halál, s vetett véget a szenvedéseinek.

Szomorú temetés következett aztán ott a pusztaszélén, ahol szeretett társukat elvesztették. De menni kellett. Az első faluban Jakab atya felkereste az ottani papot. Valamennyi pénzt adott neki, s a lelkére kötötte, hogy ennyi meg ennyi misét szolgáltasson a szegény nő lelki üdvéért. Azt is elmondta neki, hogy kicsoda is ő, és egyben megfenyegette, hogy ha nem úgy tesz, ahogy az neki kötelessége, akkor visszajön és rosszra fordul a sorsa. A szerencsétlen falusi pap se élő, se holt nem volt a félelemtől, amikor megtudta, hogy kivel van dolga. Sűrű keresztvetések közepette ígérte meg, hogy minden úgy lesz, ahogy Jakab atya parancsolta.

Másnap a kis csapat három részre szakadt. Béla, Katalinnal és a szolgák egy részével északra fordult, Melnik vára felé. Jakab testvér még egy darabig együtt utazott Tóbiással, de hamar nekik is elváltak útjaik. Az atya végleg Itália felé vette az irányt, a zsidó pedig mintha csak céltalanul csavarogna, nagyjából Buda felé tartott, de elég nagy kitérővel. Igazából volt neki célja, nagyon is volt, de azt nem kötötte senki orrára.

Találkoznak-e még? És ha igen, mikor és hol? Ez legyen egyelőre az ő titkuk!

A magyarok királynéja

Javában folyt az őszi szántás a Rátót nemzetség poroszlói birtokain. Így aztán a jobbágyok minden nap kimentek a nagy faluhoz tartozó földekre, felváltva, hogy a földesúrára, hogy a sajátjukra. Ezúttal éppen a sajátjukon volt a sor. Elszéledtek tehát, ki-ki felkereste ökreivel s ekéjével az erdőség mellett fekvő földjeit. Jó televény talaj volt, a Tisza néha elöntötte, s attól jobban termett minden. Azonkívül még erdőt is bérelhettek az uraságtól. Hát jól éltek. Tették a dolgukat.

Ezen a napon azonban valami megzavarta két család munkáját. Az erdő szélén holttestet találtak. Fiatal férfi volt, ott feküdt egy jókora kövön, a fél szeme ki volt ütve.

– Nohát, Isten nevében, temessük el! Mégse illik itt feküdnie Isten ege alatt, a hollók és farkasok martalékaként!

Ahogy azonban megmozdították, hosszú sóhaj szakadt ki a halottnak vélt ember melléből.

– Hé! Valaki! Ez a halott él!

– Eriggyél mán! Meghalt az!

– De sóhajtott!

– Persze! Akkor szállt ki belőle a lélek! Te mindig olyasmit látsz, ami nincs is!

– Jaaaj!

Ezt a „halott” mondta.

– Na, ugye mondtam, hogy él! Azt mondta, hogy jaj.

– Ha azt mondta, akkor igazad van! Tényleg él. Na! Fektessük valahogy kényelmesebben! Te, Ágnes! Gyere ide!

Ágnes, a beszélő férfi leánya, szép nagy, melles leányzó, odament a hívásra.

– Na gyere! Emeljük!

Ám az emelés nem volt éppen olyan könnyű. A „halott” nagydarab férfi volt, ketten meg se igen tudták mozdtítani. Aztán végül is úgy sikerült, hogy hívtak még egy fiatalembert.

– G...u...nár!

– Mit mond ez az ember?

– Nem hallod? A nevét mondja! Úgy hívják: Gondár!

– Úgy hívnak? Te szegény! Hát mi történt veled? Leütöttek? Kiraboltak?

– Nem... tudom! G....ár! Vagyok!

– Jó, jó! Értjük. Hát a keresztnéved? Az mi lenne?

– G...rár!

– Igen, igen. De mi a másik neved? Amire a pap keresztelt! Az mi?

– Aaaaz....

Nem folytatta tovább. Megint elájult.

– No emberek! Ennek vagy nincs keresztnéve, vagy nem emlékszik rá! Lehet, hogy meg se marad. Szólni kéne a papnak, hogy gyorsan keresztelje meg! Ne menjen pogányan a más-világra, mert még itt elkárhozik nekünk. Aztán nekünk lesz bajunk, ha szentelt földbe temetjük! Eriggy csak, Ágnes fiam, oztán szóljál annak a papnak!

A férfinak, akinek az Ágnes nevű lánya volt, vagy nem volt más gyermeke, vagy nagyon szerette azt a leányt. Ágnes mindenesetre eltrappolt a papért, aki meg is érkezett nagy sietve, s megkeresztelte a nehéz sebesültet. Az, mivel éppen november tizenötödike volt, a szent keresztségben az Adalbert nevet kapta.

– Na, barátom, most már nem fogsz elkárhozni – mondta a pap a hivatalos teendők elvégzésével. – Ha akarsz, most már akár meg is halhatsz békében.

Aztán még elmondta a többieknek, hogy nem olyan nagy baj ám, ha emberünk nem emlékszik, hogy mi is történt vele, mert tudja ám ő, hogy néhány nap előtt egy utazó társaság járt arrafelé, amelyet rablók támadtak meg, de szerencsésen megmenekültek, kevés sebesüléssel, csak egyetlen nő halt meg, akinek Anna volt a neve, s egy nyílvessző találta el pontosan a nyakán.

A sebesültet, úgy látszott, hogy nagyon meghatotta az, amit hallott, s főleg, hogy annak a nőnek Anna volt a neve. Mert megpróbálta mondani:

– An... na! Meg... halt.

– Meg, szegény Adalbert barátom. Lehet, hogy ismerted is? Talán szeretted is?

– Sze... ret.

Szegény Adalbert! Biztos, ugyanazok verték ki a te szemedet is, akik azt az Annát megölték. Lehet, hogy te is az utasokkal voltál.

– Én...

– Ejnye! Ők meg már továbbmentek. Lehet, azt hiszik, hogy te is meghaltál. De lehet, hogy nem is ismertek, csak véletlenül csapódtál hozzájuk. Nem baj, barátom! Itt maradhatsz nyugodtan! Nem lesz rossz dolgod a Rátót nemzetség uradalmában. Jó az uraság! Majd felépülsz, elveszel egy itteni leányt feleségül, lehet, hogy éppen ezt az Ágnest, aki lám, megmen-tett az elkárhozástól.

– Ág... nest!

– Jól van, barátom! Látom, érted. Hát csak gyógyulj meg szépen!

Azzal a pap, mint dolgát jól végzett ember, eltávozott. Arról szót se szólt, hogy Marchiai Jakab atya megint Magyarországon van, és hogy őt mivel biztatta.

Gondár Adalbert tehát ott maradt a falusiakkal. Kis idő múltán valóban elvette Ágnest feleségül, s ott a faluban gyermekük is lett.

Idősebb Grungnár uraság pedig attól az időtől kezdve hiába kereste elveszett fiát. Egy idő után aztán belenyugodott, hogy a családnak, Magyarországon legalábbis, magva szakadt. A birtokukat pedig az egyház örökölte.

Igencsak igyekezett Káli Béla lovag Melnik városa felé, így aztán november második felének vége felé meg is érkezett az özvegy királyné városába. Az úton mindössze egyetlen pihenőnapot tartottak, azt is már közel a céljukhoz. Ez – természetesen – a Katalin nap volt, mivel lovagunk úgy érezte, legalább ennyivel könnyíthetne útitársnője kellemetlenségein.

Katalin egyébként szépen gyógyult, már ülni is tudott, csak akkor nyögött nagyokat, ha éjszaka véletlenül a hátára fordult álmában. Ilyenkor aztán vagy visszafordult, vagy felébredt, vagy éppen Béla ébresztette fel.

A két fiatal között egyébként érdekes viszony kezdett kialakulni. Bélának ugyanis nagyon tetszett Katalin, de nem mert kezdeményezni, nehogy a lány valami olyasmire gondoljon, mintha vissza akarna élni a kialakult helyzeti előnnyel, a hatalmával, hogy ő az egész csoport vezetője.

Katalinnak is tetszett Béla, de ezt csak mi tudjuk, mert ő azt semmiképpen sem mutatta ki, hasonló okból, vagyis, nehogy Béla arra gondoljon, hogy ő hálából...

Hát csak mentek, nagyokat beszélgettek. Az Anna halála miatt érzett szomorúság is minduntalan átütött a könnyed beszélgetésen.

Aztán feltűnt Melnik városa és mindketten fellelégeztek.

Cillei Borbála akkoriban negyvennyolc éves volt. Az ilyen korú asszonyok abban a korban már nagyjából öregnek számítottak és rendszerint annak is néztek ki. Borbála ilyen tekintetben kivétel volt. Nem nézett ki idősebbnek, mint mostanában egy hasonló korú nő. Ennek egyik oka az volt, hogy fiatalabb korában nagyon szép volt. Másik, hogy Zsigmond király halála után nem nagyon törte magát a hatalomért, igaz, ezt nem is tehetette volna, mert azonnal a nyakára ültek volna az egymásra acsarkodó főurak. Volt ugyan egyetlen rövid időszak, tán egy hónapig tartott, vagy annyit se, amikor arra gondolt, hogy talán használhatna valamennyit a hazájának, s felajánlotta a kezét lengyel Ulászlónak (a Káli Bertalan nagy bánatára eleinte, amíg a lovag gyorsan meg nem értette, hogy csak a kezéről van szó, a szerelméről egyáltalán nem. Hiszen bőven a fia lehetett volna lengyel, de ha nagyon igyekezett volna, akár az unokája is). Ám a királynénak is rá kellett jönnie, hogy a pártokra szakadt főurak között neki igen kevés mozgástere lenne, akárhogy is döntene. Hát maradt az alkímia. Abban szép eredményei voltak, s csendesebb mesterség volt, nem bolygatta senki. Igaz, hogy arra meg ráment a vagyona jó része.

Hát ez volt az oka annak, hogy Borbála nem nézett ki öregasszonynak. Nem is érezte magát annak. Csendesen élt Melnikben, közel Prágához, a város széléről már látszottak az aranyváros házai, úgyhogy gyakorlatilag egyike volt a prágai alkimistáknak. Olyan volt az élete, mint egy maga választotta börtön. Amivel a főurak igen meg voltak elégedve.

Káli Bertalannal persze levelezett, amilyen sűrűn csak lehetséges volt, ám ez a levelezés madárnyelven történt, a főúri pártok, akik esetleg felbonttatták azokat a leveleket, semmi érdekeset nem találtak bennük. Legalábbis a saját maguk számára. Az pedig, hogy egy távoli úrral sűrűn levelezik, egyenesen megnyugtatta őket. Az idősebbek még emlékeztek azokra az időkre, amikor a királyné száműzetése éppen véget ért, s a király Bertalant választotta ki, hogy hozzá visszavezesse. Nem lehetett könnyű a lovagnak sem, mert éppen akkoriban fia született, a menyasszonya pedig a gyermek születése után meg is halt. Bertalan lovag soha nem nősült meg azután sem, a fiát pedig elismerte törvényes örökösének. Valami szerepe mintha lett volna a történetben az akkori főinkvizítornak, Marchiai Jakabnak is, de erről csak a nagyon beavatottak sejtettek valamit, beszélni azonban nem mertek, mert Jakab atyának a híre-neve is elég volt ahhoz, hogy mindenki jobbnak lássa hallgatni.

Borbálára elég nehéz volt rátalálni a november végi hidegben, amikor minden ember igyekezett behúzódní a meleg szobákba, nem törődve az utasokkal, akiket rossz sorsuk vagy akaratuk hosszú útra vezérelt. Ám aztán mégis találtak útbaigazítót, mert mindig talál az ember, ha komolyan keres.

Béla meg se lepődött igazán, hogy a királynénál már ott találta az apját. Hol is lett volna ilyen zavaros időkben, mint ott, ahol maga is útmutatást remélt? Csak egyetlen kérdése volt.

– Nevelőanyám?

– Sajnos, ő meghalt szegény. Azért is tudtam eljönni.

Béla hallgatott egy sort. Végül is szerette a nevelőanyját, majdnem édesanyjának tekintette, akit nem ismert, csak elképzelte, milyen volt. Kép, igaz, volt róla a házban, de az nem volt valami jó minőségű. Egy vándor piktor festette akkoriban, s talán az nem is volt egészen őszinte. Meg az emberek, a régi emberek mesélték, hogy az édesanyja nagyon hasonlított Borbála királynéra.

„Nagyon? Mennyire nagyon?”

Most, hogy a híres királynét meglátta, festék- és vegyszerfoltos köpenyében, egyetlen szolgáló által kiszolgálva, akinek a fekete ruhája éppolyan festékes volt, mint az, amelyet úrnője viselt, Béla lovag nem is tartotta olyan nagyra azt a híres nevezetes hasonlóságot. Persze, a negyvennyolc éves asszonyt éppolyan nehéz volt huszonévesnek elképzelni, mint a foltosruhájú alkimistát ünnepezt királynénak.

Az udvarias üdvözlés és bemutatkozások után így igazából két ember volt a társaságban, aki figyelt egy másikra. Bertalan le nem vette a szemét a királynéről, a királyné pedig Bélát tüntette ki figyelmével. De nem is csak a figyelmével. Egy valóban érdeklődő szemlélő egyenesen szeretetet látott volna a Borbála szemében csillogni, valahányszor Bélára tekintett. Igaz, a jó kiállítású fiatalember minden tekintetben meg is érdemelte azt a szeretetteljes csillogást, hiszen nemcsak igazi férfiszépség volt, de korához képest művelt is. A királyné alighanem régi időkre emlékezett, amikor még sok ilyen, Bélához hasonló fiatalember udvarolta őt körül Zsigmond király udvarában.

Az pedig, hogy Bertalan is ugyanolyan szeretettel és hódolattal nézett a királynéra, szintén könnyen magyarázható volt. Hiszen a rég meghalt menyasszonya, Darai Irénke járt az eszében, amikor rátekintett.

A pártatlan és érdeklődő is adva volt, mivel éppen akkoriban a királynénál még egy látogató volt. Ezt a látogatót először megpillantva, Katalin jobban szeretett volna valahol egészen máshol lenni. Bújt volna is mind hátrább az emberek közé, míg csak magától rá nem jött, hogy az a magas, testes férfi nem a Grungnár család egyik tagja, csak a homályos alkimista műhely és a saját félelme tévesztette meg. Biz, az nem más volt, mint Tari Rupert úr, Lőrinc fia, annak a Lőrincnek, akinek a Káli család minden tagja hálával és tisztelettel tartozott.

Amikor erre rájött, már Katalin se igyekezett a többiek háta mögé bújni. Annál is inkább, mert hogy éppen róla beszéltek. Elmesélve a királynénak az úton megesett kalandjukat.

– Párbaj? No ez igen érdekes! Ámbár nem is vártam volna egyebet egy ilyen jólnevelt ifjú úrtól, minthogy lovaghoz méltón a nők és az árvák segítségére siet. És te, szegény leányzó? Megverték? És anyádat is elvesztetted? Mit is mondtál? Rátót? És Gutkeled? Nohát, Rupert úr akkor éppenséggel rokonod kell legyen!

Katalin, a beszélgetés ilyen fordulatát véve, jónak látta előszedni azt a származását igazoló iratot, amelyet még az anyja bízott rá, haldokolva. Jól emlékezett ugyanis a fiatal Grungnár csúfolódására, miszerint úgyse fogja ezt neki elhinni senki.

– Hát igen. Rátót. És Gutkeled. Ez bizony így van – böngészte az iratot a királyné.

Az iraton egyébként IV. (Kun) László király pecsétje volt látható, meglehetősen jó állapotban. Addigi tulajdonosai minden bizonnyal nagyon gondosan ügyeltek rá.

– Aztán, hogy is volt? Megverték? Fáj még nagyon?

Katalin bevallotta, hogy bizony fáj még.

– Na, de ha így van, gyere csak be az ágyasházamba! Hadd nézzem meg, s ha tudok, segítek is rajtad! Elvégre alkímista volnék, és még hozzá nem is utolsó.

Bementek hát és a királyné kisvártatva megint előkerült, sűrű fejcsóválások közepette. Egy polchoz ment, és onnan megfelelő keresgélés után egy fehér színű tégelyt vett elő.

– Na gyere, lányom, hadd gyógyítsalak egy kissé! Hidd el, többet tudok, mint Jakab atya vagy Tóbiás!

És a szer alighanem tényleg használt, mert mindketten virgoncabbak voltak, amikor kijöttek, mint bemenés előtt.

– Most pedig, hogy a bemutatáson, gyógyításon szerencsésen túl vagyunk, menjünk csak át a hátsó házba, ezalatt alighanem kész lévén a vacsora is! Ott aztán komolyabb dolgokról is el kell beszélgezzünk! Ne halogassuk!

Régi gondok új köntösben

- Észrevetted-e, Királynőm, hogy körülöttünk mintha megfordult volna a világ rendje?
- A kérdést Bertalan lovag tette fel, és akihez intézte, Borbála királyné volt.
- Mire gondolsz, kedvesem?
- Arra, hogy ezek a fiatalok éppen úgy viselkednek, mintha ők lennének a tapasztalt öregek, akik elnéző szeretettel figyelik a fiatal szerelmesek rajongását egymás iránt.
- És persze, mi lennénk azok a bizonyos fiatalok – csippentett kedvesen a szemével Borbála.
- Úgy bizony!
- Ez pedig neked nem tetszik?
- Dehogynem! Szinte lubickolok a szeretetükben, mint a jó langyos erdélyi feredőkben.
- Akkor jó, mert én is valahogy így érzek. Aztán mi is van azokkal a feredőkkel?
- Ó! Azokkal semmi. Vannak és kész.
- És olyan kellemesek a valóságban is?
- Bizony! Egészen felüdül tőlük az ember.
- Voltál már va' egyben is?
- Persze, hogy voltam.
- Sajnos én még soha. Van ugyan egy ilyen melegvíz valahol Pétermonostora körül, de annak a vize olyan piszkos, hogy rágondolni se szeretek.
- Ilyen, s ehhez hasonló beszélgetésekkel múlatta az időt Borbála és Bertalan a melniki nagy házban, várakozva valamire, csak ők tudták, hogy mire, vagy még talán ők se.
- Egyébként a lovag felvetése teljesen igaz volt. A fiatalok, Béla meg Katalin szinte lábujj-hegyen tipegtek el, ha véletlenül a közelükben jártak, nehogy véletlenül zavarják őket. Pedig ők igazán nem zavartatták magukat. Ha az ember özvegy királynét szeret, akivel csak nagy-néha tud találkozni, akkor igazán nincs helye a finnyáskodásnak. Meg aztán, kinek is lehetne bármi ellenvetése? Akár össze is házasodhattak volna, szabad ember volt mind a kettő. Bertalan fel is tette a kérdést nyíltan, hogy ha már ilyen az életük, akkor miért nem törvényesítik a szerelmüket. Amely amúgy is már több mint húsz éve lángol egyfolytában. Borbála azonban szigorúan a szájára tette az ujját, jelezve, hogy erről még csak szó se essék!
- Mert az egy dolog, hogy itt, biztonságban, a kedves fiatalok és meghitt szolgálk körében mit teszünk, vagy nem teszünk, ettől, még ha híre menne is, semmi se veszne el a jó híreken kívül, az pedig már úgymint régen olyan, amilyen, de az, amit te szeretnél, az veszélyes. Nagyon veszélyes! – tette hozzá elgondolkozva. – Én bizony félek. Nagyon félek!
- Éppen akkor ment el mellettük Béla és Katalin, és a királyné egyenesen rájuk pillantott. Bertalan megértette a ki nem mondott gondolatot és elszomorodott.
- És akkor nekünk már sohase jut a Nap törvényes melegéből, ebben az életben?
- Sajnos nem, szerelmem. Ez már csak így van, és így is marad. És tudjuk is azt jól, már a kezdet kezdetétől fogva.

Szent Miklós napján, éppen vacsorára terítették a szolgák – mert kiderült ám, hogy nemcsak az az egyetlen kiszolgálója van Borbálának, aki mindig feketében jár, s az is össze-vissza van pecsételve mindenféle vegyszertől, nem bizony, ő csak a famulusa a királynénak, mert minden valamirevaló alkímistának szinte kötelezően volt egy famulusa is, de volt ám még igazi szolga rajta kívül, több is – amikor kintről nagy patkócsattogás hallatszott, majd megszűnt hirtelen.

Egy nagy, hórihorgas, de egyébként vállas férfiú dugta be a fejét az ajtón. Olyan Bertalan-korú lehetett. Borbála, meglátva a jövevényt, szinte repült feléje.

– Tóbiás! Kedves barátom! De nagyon vártunk már téged! Hát mondd, mi hír odakint, mert én, szegény száműzött, semmiről se tudok!

Mint látható, Borbálának jellegzetes hibája az álszerénység volt.

– Csak kicsit várj, felséges asszonyom, mert nem szeretnék kétszer beszélni! Mindjárt itt a pap is!

Csakugyan, Jakab atya nyomakodott be kis idő múltán. No, neki is örültek a barátok.

– Hát ti mindig együtt jártok?

– Nem mindig – szabadkozott a zsidó –, csak Visegrádnál találkoztunk össze! És akkor már csak jobb volt együtt utazni!

– No de mondd, Tóbiás, ha már téged kérdeztelek előbb!

– Felséges asszonyom, minden úgy történt, ahogy sejtetted!

A kereskedő volt a társaság egyetlen tagja, aki Borbálát „felséges”-nek címezte. Neki ugyanis inkább a „fenség” járt ki, de Bertalan, s néha Béla is, még annyira sem voltak rabjai az etiketnek. Bertalan általában „királynőm”-nek mondta, de leginkább csak „asszonyom”-nak, még inkább szerelmemnek. Persze ez utóbbit csak négy szemközt. Béla is megmaradt a „felséges”-nél, vagy az „asszonyom”-nál. De Tóbiás annyira tisztelettudó volt, hogy ki nem hagyta volna a valaha uralkodott királyné ilyenfajta megtisztelését. Már szóltak pedig neki, hogy ne tegye, de ő azt válaszolta, hogy jobb ez így, mert akkor nem áll fenn a veszély, hogy esetleg más alkalommal is túlságosan lazának mutatkozik.

– Márpedig abból igen nagy baj lehetne, amit szeretnék elkerülni!

Borbála gondolkozott egy kicsit, aztán elismerte, hogy igaza van.

– Tehát, amint mondtad is, Albert király halála óta egyre nagyobb a káosz az urak körül. Már talán meg is egyeztek volna abban, hogy Ulászlót behívják, de Erzsébet királyné, bocsáss meg a merészségemért, hisz tudom, hogy az édes lányod, de azt mondta, csak úgy megy bele az egyezésbe, hogy ha fiút szül, akkor az egész érvénytelen. Hát így állunk most ebben a percben. Ulászlónak több híve van, de Erzsébetnek sem kevés. És amit meg éppenséggel alig akartam elhinni, Erzsébet csak úgy ment bele abba a kis látszat-egyezségbe is, hogyha Ulászló megfogadja, ha ő lesz a király, nem ereszt be téged az országba. Bocsáss meg nekem, szemtelennek!

Borbála vidáman elnevette magát.

– Egyet se reszkess barátom! Tudtam én azt előre, hogy ez így lesz. Ó, ez a szerencsétlen, tapasztalatlan leányka! Akkorát fog bukni, hogy csak úgy nyekken. Én meg? Ha akarnám, ezer helyen mehetnék be Magyarországra! De nem akarom! Hát nem látják, hogy sokkal kényelmesebb, s főleg biztonságosabb innen intézni a dolgokat, mintha odanyomakodnék a közelbe, ahol ráadásul még csak nem is látnám a mozdatóerőket? Persze, megint más lenne az ábra, ha versenybe akarnék szállni a hatalomért. De én? Az én helyzetemben? A hatalomért?

A királyné itt elkomorodott. Meg is borzongott egy kicsit. Aztán felállt a vacsoraasztaltól, jelezve ezzel a mozdulattal, hogy valami jelentőset akar szólni. Majd csendesen odament a négy férfihoz, azok is álltak már, hogy is ültek volna, mikor imádott királynéjuk áll, odament tehát közéjük és átfogta karjaival a férfiak vállát. Olyan volt közöttük a kistermetű nő, mint valami baba. Csak a pap volt hozzá hasonlóan alacsony, de az ő természetét a vastagsága ellensúlyozta.

És így szólt:

– Barátaim, tudjátok meg, hogy a hatalom szörnyű dolog! Métely, édes méreg. Aki megkóstolta egyszer is, ritkán szabadul belőle ép lélekkel. Nekem nagyon nagy szerencsém volt, mert minden kívánság nélkül az ölembe hullott. És a férjem, Zsigmond király, nagyon tisztességes ember volt. Soha nem követelt tőlem olyat, amit nem tudtam teljesíteni. Szerettem-e? Te, Bertalan drágám, biztosan nagyon szeretnéd tudni. Na, most megmondom! Igen, szerettem. Nagyon. Eleinte persze nem. Hiszen húsz évvel idősebb volt nálam, kötelességből mentem hozzá. De később láttam, hogy igyekszik mindig a legjobbat biztosítani a népének, legalábbis azt, ami szerinte a legjobb volt. És láttam, hogy amikor néha rájött, hogy tévedett, hogyan tudott azonnal minden addigi tervétől elállni, azonnal fordulni abba az irányba, amerre azt a jót vélte látni. Kegyetlen volt? Igen, néha az is volt. De nem lelki gonoszságból, hanem szükségből. Hatalmas tanítóm volt ő nekem. És amit a hatalomról tudok, annak a javát tőle tudom. És amit nem mondott el, azt mellette láttam. Valaki egyszer azt mondta, hogy „akinek hatalma van, annak mindnek piszkos a keze”¹. És sokszor láttam, hogy ez a mondás igaz. Ritka a kivétel. Csakhogy annak a piszoknak nagyon erős vonzása van. És akkor a legnagyobb a vonzása, amikor az, aki a hatalomra áhítozik, még meg is tudja okosan indokolni, hogy miért is akarja azt olyan nagyon. Régi, szomorú igazság, magyar igazság, hogy mindkét oldalnak igaza van és mégis egyiknek sincs igaza.

A királyné itt megállt egy picit, mert berekedt a hosszú beszédétől. De csak egy kis korty bort kóstolt és máris folytatta:

– Mert, látjátok, nálunk az országban Szent István király óta mindig kísért az a kettősség, ahogyan az országnagyok a korona megszerzését elképzelik. Az ősi, a régi az a mód, ahogy az arra hivatottak, választással, egy ereje teljében levő férfit ültetnek a trónra, aki aztán az országot mindenféle előálló veszélytől megvédeni lesz képes. Ezt úgy nevezik: a szeniorátus elve.

De van egy másik mód is. Sok ember gondolja azt, hogy a legjobb, ha a már uralkodott királynak a fia, általában a legidősebb, bármilyen korban legyen is, örökölje a trónt, mert a régi király tekintélye és tettei védelmezik, s akkor legalább itt bent az országban belső béke fog honolni. Ezt nevezik a primogenitúra elvének. Maga István király is így lett a trón örököse. Neki sikerült egységes országot teremtenie. Ámde utána a következő, Velencés Péter, majd a Vazulfiak személyében mégis a másik elv kellett érvényesülni. Különösen az utóbbiak tudták továbbvinni a szent király terveit.

A királyné sóhajtott. De folytatta:

– Látjátok már, hogy mindkettőnek igaza lehet. Erzsébet lányom még meg sem született gyermekét szeretné a trónon látni, mert benne gondolja a legméltóbb folytatást. Ám ez nagyon bizonytalan. Még ha fiú lesz is – csecsemő. Mit tud az csinálni egy ilyen helyzetben?

¹ Ez a mondás eredetileg, tudomásom szerint, Dr. Cseh Gabriellától származik. De olyan pontos, valósággal frappáns meghatározása a hatalommal bíró ember jellemének, hogy nem tudtam megállni, hogy ide ne idézzem. Ezúttal a Borbála szájába adva. T. I. Cs.

Mert nem rózsás ám az sem! Itt van, nagyon közel hozzánk, az a hatalmas Török Birodalom. Az új császáruk, Murád, figyelem régóta, egyre erősödik. Nem úgy van az ma már, mint régen, ahogy Bajazid idejében szegény uram, Zsigmond, a Lőrinc úr értékes segítségével elháríthatta azt a fekete felhőt az ország felől. Ha Rupert úr itt lenne, elmondhatná. De elküldtem, el kellett küldenem Erzsébethez, hátha sikerül szót érteni vele, s lemondhatja arról a tervről, amely az egész országot végveszélybe sodorhatja.

Hát ezért támogatom én minden erőmmel, emberrel, ravaszkodással is lengyel Ulászló választását. Neki talán megadatik, hogy ezt a veszélyt távol tartsa tőlünk. Még ha az ár az lesz is, hogy én magam soha nem mehetek be az országba! Ebben, kérlek, segítsetek, ha tudtok!

A királyné itt összeölelte a négy férfiú vállát, s egy darabig úgy álltak ott, mint a barátság megtestesült szobra.

– Akkor hát, gyertek, barátaim, lássunk a vacsorához!

A négy férfi szótlanul leült, együtt Borbálával. Nem tettek semmiféle hangos fogadalmat, anélkül is tudták, hogy ez az este meghatározza egész további életüket. A három idősebb úgyis tudta már, hogy hogyan cselekedjenek egységesen, még ha távol vannak is egymástól. Nem először történt ilyen velük. Bélának könny csillogott a szemében. Katalin pedig az egész jelenet előtt egyetlen szót sem ejtett. De a pillanat fenségét ő is érezte, mert egész testében reszketett.

Eljött a karácsony napja is. Nem sok pompával, de nagy ünnepélyességgel ülték meg. A zsidó is velük tartott, hiszen éppen akkor neki is ünnepe volt. És azon a napon még valami történt. Annak előzménye volt, hogy pár nappal előbb Borbála külön-külön félrehívta Bélát, majd Katalint.

– Látom ám, hogy hogy néztek egymásra! Ha ti is úgy akarjátok, karácsony napján, itt nálam egybekelhetek! Ne gondolatok valami örült nagy nászajándékra, mert már nem vagyok uralkodó királyné, de ahogy tőlem telik, segítek majd nektek! Jó lesz így?

És a fiatalok rábólintottak, hogy jó lesz.

És karácsonykor megülték a két fiatal nászát is. A helyi templomban Jakab atya kérte rájuk Isten áldását, hogy megsegítse őket azokban a bizonytalan időkben.

Az örövendezés azonban nem sokáig tartott, alig két hónapig. Mert február végén híre jött, hogy Erzsébet királyné fiúgyermeknek adott életet, aki a szent keresztségben a László nevet kapta. És Erzsébet akkor megüzente Lengyel Ulászlónak, hogy a maga részéről az egyezséget semmisnek tekinti. A rövid békeség után az országban megint úr lett a széthúzás, az acsarkodás és a visszavonás.

Urak háborúja egymás ellen

Csúnya, pocsolyás, esős-havas idővel köszöntött be az ezernégyszáznegyvenes év márciusa. Mintha soha tavasz nem akarna lenni, mintha Isten megneheztelt volna a magyarokra, s neheztelése jelét elküldte volna nekik az időjárásban.

Melnikben, özvegy Borbála királyné házában egyre kevesebben maradtak. Először elment Jakab atya, hogy hátha valamit lendíteni tudna Itáliában a magyarok sorsán. Tóbiás követte őt, igaz, egészen más megbízatással. Neki ezúttal Erzsébet udvarába kellett mennie, megtudakolandó, hogy is vélekedik a fiatal özvegy királyné az egyezségről most, hogy fia született? Azt is a lelkére bízták, hogy nézzen utána, mi van Rupert úrral, miért nem jön még?

Március közepén meghallották, hogy a hónap nyolcadik napján felkérték lengyel Ulászlót magyar királynak. Tán Marcali Imre ment el érte egy küldöttséggel Krakkóba.

– Meddig ülünk még itt elbújva? – csattant fel Béla egy alkalommal. – Választott királyunk vagyon, miért nem teszünk már valamit érte?

– Nyugalom, fiam! – intette Borbála. – Látod, apádnak több türelme van.

– Azt látom! Ő teheti is. De én nem vagyok ötven éves!

– Egyelőre még azt se tudjuk, hogy ki van velünk és ki ellenünk! Mert ne gondold, hogy az ellenfeleinktől mindössze ennyi telik! Én mondom neked, még bőven számíthatunk meglepetésekre. Lesz még alkalmad bőven a kardodat megforgatni!

És valóban, Borbálának, mint rendszeren, megint bebizonyosodott az igazsága.

Ilyen idők jártak. A bizonytalan helyzet barátokat, rokonokat, testvéreket fordított egymás ellen, s terelt más-más pártba. A Borbála és Erzsébet viszályt, anya és lánya lévén, még akár generációs ellentétnek is lehetett tekinteni. Borbála tehát elkötelezett Ulászló-párti volt. De például az unokaöccse, Ulrik, már az Erzsébet szekerét tolta. És így volt ez nemcsak a főnemességekkel, de a kisebb nemesség között, sőt a nép soraiban is. És mindenki igyekezett a saját pecsenyéjét sütögetni.

Aki az erősebbhez, Ulászlóhoz állt, sokszor a későbbi jutalom reményében tette. De olyan is volt, aki arra játszott, hogy a gyenge trónkövetelőből gyenge király lesz, aki mellett majd jól megtollasodhat.

Erzsébet-párti volt ekkor Jan Giskra, a felvidék ura, és Újlaki Miklós meg Garai László.

De Ulászlót várta urának az egri püspök, és még valaki, Hunyadi János.

Hunyadi iránt Borbála meglehetősen ambivalens érzelmeket táplált. Nem is nevezte másként, csak „Jankó vitéznek”, vagy „az ifjú Hunyadinak”. Pedig akkor már nem is volt olyan nagyon fiatal. Felesége volt neki és fia is.

Borbála tehát egyrészt elismerte a fiatal férfi hadvezéri erényeit – ha nem volt vak, látnia kellett, hogy a férje neveltje még sokra viszi –, de másrészt...

Akkoriban kezdett el terjedni a nemesség között, de nemcsak, az a mítosz, pletyka, hiedelem, ahogy tetszik, hogy Jankó vitéz igazából Zsigmond király természetes fia lenne, azzal a Marsinai Erzsébet nevű erdélyi hölgygel, aki aztán később egy Vojtek nevű ismeretlen eredetű úrhoz ment feleségül.

Borbála természetesen tudta, hogy Hunyadi nem a Zsigmond király fia, mert ha az lett volna, Zsigmond azonnal a születése után elismerte volna nemcsak fiának, de örökösének is. Hiszen egész életében erre vágyott. Fiúgyermekre. Ezért a sok kicsapongás, ifjú leányok szerelme még hatvan éves korában is. De nem adatott meg neki.

Másrészt az ifjú Hunyadi Zsigmond a saját udvarába hívta, ott neveltette, méghozzá a legjobbakkal. Hadi dolgokban azt az Ozorai Pipót kérte fel nevelőnek, akit Borbála és Bertalan is jól ismert. Honnan hát az a kétértelmű viselkedés? Borbála arra a végeredményre jutott gondolataiban – az igazságot persze ő se tudta, azt Zsigmond senkinek nem mondta el, saját jól felfogott érdekében –, hogy a Jankó születése körüli titok homálya azt jelenti, hogy neki, a fiatalembernek, születése révén a koronára nagyobb jogcíme lehet, mint akár magának Zsigmondnak volt. Mit is tegyen hát? Megöletni nem merte, mert sose lehet tudni, mikor és kicsoda állt volna elő a valósággal, esetleg bizonyítékkal is, és akkor Zsigmond király vakarhatta volna a fejét. Viszont az sem volt lehetséges, hogy a születés szerinti jogcímét elismerje, hiszen akkor vagy azonnal le kellett volna mondania a koronáról, vagy pedig annyira meggyengült volna a legitimitása, ami már a tehetetlenséggel lett volna határos.

Ám Vojtek sem lehetett az apja a fiatalembernek. Neki ugyanis még egy fia született Marsinai Erzsébettől, s azt a fiút szintén Jánosnak keresztelték. Ez pedig testvérek esetében sohasem volt szokás, sőt szerencsétlenséget jelentett az akkori hiedelem szerint.

Így spekulált magában Borbála, de ez meddő spekuláció volt, mert a pletyka terjedt (tán a nikápolyi csatával volt kapcsolatos, ami nem is igazán volt lehetséges, mert Hunyadi a csata idejénél mégiscsak jóval fiatalabb volt), megállítani nem lehetett, és rontotta Borbála befolyását éppen akkor, amikor a legnagyobb szükség lett volna rá az Ulászló érdekében. Vagy hogy talán éppen erre találták ki valakik? De kik? Ki tudja?

Hát ezek a kétségek álltak a Borbála felemás érzelmei mögött. Aztán minden megint megindult, de akkor már iszonyatos sebességgel. Április végén ugyanis futár jött, illetve vágatott hozzájuk. Meg se igen állt, csak elmondta, hogy Erzsébet április huszonegyedikén Székesfehérváron megkoronáztatta a fiát. Ám azonnal tovább is ment az osztrák herceghez, Alberthez, ő pedig ím ezt a csomagot hozta! Azzal gyorsan elporzott.

Borbála vitte be nagy lelkesedéssel a csomagot – jó nehéz volt –, alig várta, hogy beérjen, s kinyithassa. És akkor:

– Jaaaj!!!!

Akkorát sikított, hogy a háznép összeszaladt. De jó is, mert kis híján összeesett. A csomagból ugyanis egy levágott emberfej meredt rá. Először rá se ismert, csak később jött rá, kié is. És akkor érte a másik megdöbbenés.

– Rupert! Jaj szegény barátom, hűséges emberem! Hogy így kell viszontlátnom téged!

És leborult mellé az asztalra és sírt keservesen. Siratta Zsigmond király leghűségesebb vitézének a fiát. Bertalan csak állt mellette szomorúan, simogatta a hátát, s csak ezt tudta mondani:

– Na, na, na! Királynőm! Kedvesem! Értem én!

De hiába értette, mert Rupert attól már nem jött vissza. Most értették meg, hogy miért sietett úgy az a futár. Alighanem az életét féltette. Mert mégiscsak egy királynénak hozta a rossz hírt.

Harmadnap megjelent a zsidó és mindent megértettek.

Hát úgy volt, hogy Rupert horvátnak adta ki magát, amikor Erzsébetnek az udvarába érkezett. Jól tudott horvátul, megtehetette. Nem is ez okozta a vesztét. De Erzsébet a bizalmas hívéhez, bizonyos Kottanner Jánosné, Ilonához küldte, hogy mindenben segítségére legyen, amit csak kér. Ő maga Komáromban volt már akkor, az a Kottannerné pedig, származására nézve

polgári rendű, de Erzsébetnek mindenben a bizalmasa, Visegrádon maradt. Rupert csak később, attól az asszonytól tudta meg, hogy mire is készülnek. A szent korona ellopására. És ahhoz éppen Rupertet akarta felhasználni segítségül. Szegény Rupert olyan alma volt, aki igen messze esett a fájától. Lőrinc úr másképp intézte volna az egészet. Ő biztos színleg belement volna, s akkor hiúsítja vala meg a tolvajlást, amikor épp megtörténik. Még egérútról is gondoskodott volna magának, jóelőre. De szegény Rupert úgy megdöbbsent, amikor Kottannernétől meghallotta, mire készül, hogy semmire nem volt jó, csak a menekülésre. Azonnal el is lovagolt. Ezt a történetet Kottannerné, aki nem volt buta asszony, le is írta az emlékirataiban. Azt viszont már nem írta le, hogy az eset után azonnal futárt küldött Erzsébethez, aki azt válaszolta vissza, hogy a menekülő „horvátot” eszébe ne jusson életben hagyni! Lovas ember menjen utána, s ölje meg, ahol éri! Nem párbajban, mert abból esetleg győztesen jönne ki, hanem orvul, hátulról! Így is történt. Szegény Rupert még csak fel se fogta, mi történik vele.

No, a hadüzenet megtörtént. Mert ezt másnak nem lehetett felfogni. Most már cselekedni kellett.

– Béla menjen azonnal Ulászlóhoz, s ajánlja fel neki a szolgálatait! Katonai szolgálatot persze.

Maga Borbála még ajánló levelet is írt neki, a fiatal Hunyadihoz méghozzá, mert őt ismerte. Bár arra valószínűleg nem is lett volna szükség. Minden hadrafogható fiatalembert tárt karokkal vártak.

Katalin természetesen hazamegy az apósával Vigyázóvárra. Aztán, miután Bertalan megismertette az ottani szolgálkkal meg a birtokkal, ő maga visszajön Melnikre és aztán csatlakozik Ulászlóhoz.

Ha az országban elharapózik a fejtelenség, az nem csak az urak világát érinti, hanem bizony leszivárog a közrendű nép közé is. Hol lassan, hol gyorsabban. Ezúttal nagyon gyorsan történt. Ez természetesen nem jelenti azt, mintha lázadások törtek volna ki, azok nem ilyenkor indulnak. Sokkal inkább olyankor, amikor stabil vagy annak kinéző uralom van, s a szegény nép a bajai enyhítésére az uralkodóhoz fordul panaszával. Ez történt Zsigmond király utolsó évében is, a Bábolna hegyére összegyűlt, elkeseredett parasztok esetében is. Csak hát a király éppen akkor haldoklással volt elfoglalva, s nem volt képes a parasztok panaszát orvosolni. Ekkor történt a felkelés.

Ám ilyenkor, amikor minden ilyen bizonytalan, a szegény nép sokkal jobban fél, semhogy lázadni merjen. Hiszen még azt sem tudja, hogy holnap ki lesz az ura valamelyik király akaratából.

A fejtelenség híre persze eljutott Poroszlóra is. Akkor már a mezőváros hangzatos címet viselte a helység, aminek következtében nem minden ember (család) egyedül adózott, hanem egyben a város. A Rátót urak ráadásul nem is voltak különösebben telhetetlenek. Rengeteg uradalmuk volt nekik szerte az országban, ha egyik évben véletlenül megszorult valamelyik falu vagy kisváros, jégeső, járvány, vagy egyéb következtében, akadt még sok más, hogy a csorbát kiköszörölje, s így mindig kikerült az úrnak a tejbe aprítani valója.

Varga uram tanácsos volt a városházán, a magisztrátus tagja, céhmester volt ugyanis, ami a nevében volt, azt a mesterséget űzte. Amint ez még sokkal később is rendszeresen előfordult.² Volt ugyan neki egy darab földje is a város határában, amit a családjával művelt. Ott találták meg Adalbertet, sebesülten, vagy inkább félholtan.

² Ennek megértéséhez elég a XVII. századbeli Nagy Szabó Ferencre, az erdélyi krónikásra gondolni, aki maga is szabómester volt.

Adalbert azóta már jócskán magához tért, bár még egy darabig élet-halál közt lebegett, de Ágnes, a gazda lánya éjjel-nappal ott ült mellette, míg végül valóban meggyógyult. Igaz, sovány lett, mint a gereblye. De az ereje szemlátomást tért vissza, még ha továbbra szikár maradt is.

A fiatalember különben valami furcsa kettősségben élt. Egyrészt abból, ami a régi, a sebesülése előtti életében történt, semmire se emlékezett vissza. Úgy látszik, az a ködobás, amely a félszemét elvitte, a fejében is megzavart valamit. Ugyanakkor néha határozottan érezte – mert nem tudás, hanem érzés volt az –, hogy neki tulajdonképpen a vitézi sorsot szánta a Fennvaló. És hogy nem ekék, kaszák, kapák között volna szükséges élnie, hanem fegyverek és vitézek között. Arra is véletlenül jött rá, hogy ő tulajdonképpen tud írni és olvasni is. De hogy honnan, azt soha nem tudta meg. Még az is lehetséges, hogy ha nagyon akarta volna, talán visszajött volna még egyéb emlék is az előző életéből, de nem akarta. Sem nagyon, sem kicsit. Néha homályosan mintha emlékezett volna arra, hogy egyszer, valamikor két nőt megvesszőztek, s hogy annak következtében az ő élete is megfordult, de az az emlék nagyon nyomasztónak ígérkezett, hát gyorsan száműzte valahová, a tudata legmélyebb bugyrába. Ahonnan soha elő nem szándékozott venni.

Egyelőre vidáman szántogatott a családdal, s valóban élvezettel végezte a sok erőt kívánó paraszti munkákat.

A gazda is látta, hogy nem való vargának (szívesen kitanította volna pedig), hát csak hagyta, hogy azt tegye, amihez kedve van.

A földre aztán rendszerint Ágnes is kikísérte, s amíg a férfi dolgozott, tette, amit kell, közben szép halkan beszélgettek.

Varga uram persze jól látta, hogy a fiatalok egyre inkább tetszenek egymásnak, s nem is volt kifogása ez ellen. A fiatalember rendesen viselkedett, dolgozni jól tudott, s amikor megtudta, hogy még olvasni is tud, akkortól kezdve meg éppenséggel igyekezett úgy intézni, hogy ők ketten minél több időt tölthessenek együtt. Hamar eljött az ideje annak is, hogy együtt eléje álljanak, s áldását kérik. Megadta szívesen.

A Rátót urak nagy gazdagságának sok egyéb közt még az is volt a következménye, hogy az akkor még szokásos „ius primae noctissal” nem törődött. No persze volt neki, csak a falukban, több ezer jobbágya, nem is bírta volna tán férfierővel. Ezért inkább megegyezett a parasztjaival, hogy „aztán az esküvő után asszonyverés ne legyen!” Ami volt, addig volt, azután meg ami lesz, attól kezdve lesz. És igyekezzen mindenki emberségesen viselkedni!

Varga uram azért mégis felszekerezett az urasághoz, hogy né, menne férjhez a lánya, mit tegyen? Amire azt a választ kapta, hogy legyen boldog a leányka! Meghogy kiféle lenne a vőlegény?

Varga uram azt is elmesélte becsületesen. Hogy ott találták vérbe fagyva az erdő szélén, alighanem ki is rabolta valaki, de ő maga semmire nem emlékszik, de ő, mármint Varga, azt gyanítja, hogy valaha vitéz lehetett. „Bár az is lehet, hogy rabló volt.”

– És valóban írni is tud, Varga uram?

– Tud az bizony, meg a kardforgatáshoz is ért.

Ekkor még a Verbőczy-féle törvények az idő méhében pihentek, parasztból ugyanúgy lehetett katona, mint katonából paraszt.

– No, ha így van, akkor csak tartsátok meg szaporán azt a lakodalmat, hálják el a nászt a fiatalok, mert utána arra a fiatalemberre nekem szükségem lesz! Aranyat ér most az ilyen katonaféle ebben a bizonytalan időben! Csak küldjed hozzám minél gyorsabban, mert segítenünk kell Ulászlót a székébe ülni!

Most már a nyelvét harapta volna le szívesen Varga uram, hogy ilyen fordulatot vett a beszélgetés. Merthogy ő egyfelől várta a veszedelmet, az meg éppen máshonnan jött, mint amikor valakit karikás ostorral megcsipptenek, s azt se látja, merről jön az áldás.

De nem volt mit tenni, ment haza, nagy lógó orral.

– Egyet se bánja, Varga uram – szólt Adalbert –, ha már így van, hát elmegyek egy kicsit katonáskodni, aztán visszajövök, hátha még szerencsém is lesz, s jókora zsákmányom!

– Zsákmány? Ilyen harcból? Sajnos, fiam, az teljesen kizárt!

De Adalbertnek mégiscsak mennie kellett. A parancs az parancs. Feltarisznyálta hát magát, s május havában jelentkezett Rátót úrnál. Volt még ott ugyanakkor valami húsz legény. A főúr megtette őt strázsamesterüknek, mivelhogy írni is tudott.

Harmadnapra el is indultak a hadba.

Beavatás

Az Úr ezernégyszáznegyvenkettedik esztendeje sorsdöntő eseményeket tartogatott a Magyar Királyság lakói részére. Úgyszintén Káli Béla fiatal hadnagy is ezeknek az eseményeknek részese volt.

Igazából már az előttevaló ősz folyamán táborba szállt, ahogyan azt tőle, mint fiatal vitéztől Borbála királyné el is várta. Borbála egyébként valódi kétségekkel küszködött a fiatal lovag táborbaszállását illetően, hisz egyrészt tudta, hogy egy fiatal vitéznek ott a helye, s kit is kívánhatott volna jobb hadvezért magának, mint a fiatal Hunyadi? Az özvegy királyné ugyanis sehogy sem tudott leszokni arról, hogy Európa jövődő hősét „fiatalnak” nevezze, mikor pedig az már igazán nem volt olyan nagyon ifjú. Borbála tehát tudta ezt, maga adott Bélának ajánlólevelet, de féltette is a védencét. Talán még vissza is tartotta volna, ha rá lett volna bízva, de a szégyentől, ami a fiatalembert érné, ha nem menne, még jobban félt. Ambivalens érzelmei végül is azért jutottak nyugvópontra, legalábbis némileg, mert az előbb említett év legelején neki magának is látogatója akadt. A látogató sovány, ritkás szakállú férfi volt, a harmincas évei vége felé. Egyszerűen, nem volt más, mint maga Jankó vitéz. Ahogyan Borbála még szokta őt nevezni.

A január, ha megfelelően havas, de azért mégis olyan hideg, hogy a farkasoknak ne legyen ennivalójuk, éppen megfelelő idő volt a látogatásra.

Szán jött tehát, kevés mindenféle néppel, s a szán mellett lovas ügetett.

– Nahát! Jankó! Te meg mi okból járkálsz éppen errefelé, amikor mindenki máshol tudja, hogy vagy?

– Ne is legyen másképpen, Asszonyom, jobb nekik, ha úgy tudják! Jönni pedig főképp azért jöttem éppen hozzád, mert a szükség hajtott.

– Ez világos beszéd! És miben is áll az a bizonyos szükség?

– Az pedig nem egyébben, minthogy már egy ideje figyelgetem azt, hogy miket cselekszel, és arra jöttem rá, hogy talán benned megbízhatok. Még azt nem tudom, hogy milyen mértékben, hisz Te is Cillei vagy, s az a háborúság közted és az unokaöcséd között még akár színjáték is lehet.

– Nyugodj meg, Jankó, nem színlelés. Bár talán éppen háborúságnak nem nevezném. De valóban Ulászló pártján állok. Aminthogy szerintem minden józan magyarnak az ő pártján kellene állnia. Így nyugodtan elmondhatod, ami a lelkedet nyomja. Mi hát az a nagy szükség?

– Semmi más, csak mint ami rendesen velem szokott történni. A haza védelme. De hogy ne maradj kétségek között, én tudom, hogy nem is olyan rég még löporokkal foglalkoztál. És nem tagadom, valóban jó hasznunkra volt a kísérleted a török elleni küzdelemben. Most meg, hogy látom, még egy hadnagyot is küldtél nekem, mellesleg igazán ügyes legény, arra gondoltam, hogy talán egyebekben is tudnál segíteni.

Borbála szélesen mosolygott.

– Igen, de vigyázz rá! A szemed fénye és Béla!

– Ejha! Ez meg volt mondva. Kid neked az a fiú?

– Az pedig téged ne érdekeljen! Ha valóban olyan értékes, védelmezd meg! Hogy sokáig tartson!

Jankó vitéz a fejét ingatta. Nem szomorúan, csak mintha nem egészen hinné el azt, amit hallott. Aztán azt mondta:

– Ha nem tudom, hogy kicsodád neked, akkor azt sem tudom, hogy mennyire védelmezzem. Tehát mennyire?

– Mint saját magadat! Még jobban!

Jankó vitéz nem tudta, mit gondoljon. Ilyenféle kérést ugyan hallott már sokat is, de mindig csak testvért, fiat, szeretőt bíztak rá ezen a módon. És nagyon szerette volna eldönteni, hogy itt és ez most melyik lenne a három közül.

– Vagy talán... a származása lenne olyan különös annak a fiúnak?

Visszaemlékezett, amennyire tudott, a Béla fizimiskájára, de nem tudta eldönteni. Borbála pedig úgy néz ki, nem szándékozott többet mondani. Ellenkezőleg! Inkább visszakozott, sőt mintha támadásba ment volna át.

– No, csak a származást ne emlegetted volna éppen te, Jankó vitéz! Mert az firtatni éppen én is tudnám! És beszélni is tudok olyan jól, mint bárki más asszonyember! Hát maradjon ez csak miköztünk! Én nem tudok, te nem tudsz. Bélára pedig vigyázzál! Ha nem megy másként, az én kedvemért! Mert én is segíthetek neked. Sőt, már segíték is.

Azzal Borbála tapsolt egyet, mire egy szolga jelent meg az ajtóban.

– Hozzad, Mihály, azokat, amiket mondtam! Mind a kettőt.

Mihály elment, majd kisvártatva megjelent lihegve, s magával hozott – két ormótlan puskát.

– Na itt van! Vesszek el, ha nem erre gondoltál.

Jankó csak nézett, méghozzá nagyot.

– Valóban erre gondoltam. Meg akartalak kérni, hogy nézd meg, hogyan tudták a törökök ilyen kicsire összezsugorítani az ágyút, hogy minden janicsárnak, vagy majdnem mindegyiknek, adtak belőle! Persze nekünk is a kezünkbe kerül, banni is tudunk vele, de sokkal több kellene!³

– De hát tudod, hogy én boszorkány vagyok!? Persze, ez csak két darab, kísérletezek vele, a helyi kováccsal csináltattam. Még talán jobb is, mint a töröké, mert nem öntve van, hanem kovácsolva. Kétfélét csináltattam, kanócost meg csappantyúst. Majd eldöntöd, hogy melyik kell inkább neked, s abból készítették többet. A kanócos biztosabb, de lassú. A csappantyús gyorsabb, de bizonytalanabb. Látod, itt a cső szorosan illeszkedik a tartó fájához, ezt ne szeded szét, mert akkor hamar elromlik. Éppen azért, mert kovácsolják. Így viszont jó, nem törékeny, mint amit öntöttek. Szóval, próbáld ki, te magad személyesen, s ha amelyik jó, abból lesz több is! Aztán Bélára vigyázzál!

Hát ez volt az a látogatás, amelyik Borbálának megnyugtatta a lelkiismeretét, Jankó vitéznek meg kétszáz új puskát eredményezett.

Borbáláról akkoriban sokan és sokfélét pletykáltak, sokszor akár írásban is. Mindezek a pletykák természetesen a rosszindulat szüleményei voltak, alig volt valami közük a valósághoz. Ezt tudta Jankó vitéz is, aki nemsokára Európa legnagyobb hadvezére lett. Akkoriban persze az emberek nemigen voltak tudatában annak, hogy mit is jelent a szó: Európa, vagy

³ Manapság egyesek úgy vélik, hogy először a puskát találták fel, s csak abból fejlesztették ki az ágyút, de az a forrás, amelyhez nekem volt hozzáférésem, így mondja, s így tartom logikusnak is. Amellett lehet, hogy párhuzamosan is folyt a történetük.

legalábbis nagyon kevesen. Hunyadi természetesen tudta, hisz bejárta elég sok, akkor Magyarországon ismert részét, éppen mivel fiatal kora óta tudatosan hadvezérnek készült. Zsigmond király kíséretében, Itáliában indult ez a készülődés. Azóta megismerte a huszita és a török harcmódot is. Meg még sok egyebet, szorgalmasan tanult állandóan. Mint ez esetben is, a legújabb fegyvereket rendelte, amik csak kovácsok és alkímisták műhelyeiből kikerültek.

„De mi lehet ezzel a Béla gyerekkel? Lehet, hogy Borbála most, az öregkor küszöbén bele-szeretett ebbe a fiatalkába?”

Jankó úr látott még efféléket, különbeket is, nem ítélte volna meg az özvegy királynét, csak nagyon sajnálta volna.

„De talán mégsem ez az igazság! Lehetséges lenne? Vajon lehetséges lenne... Nem! Ez nem lehetséges! Ehh! Mi közöm hozzá?! Segít nekem, segít a hazáján, ez a fontos! Hát, tegyünk a kedvére, akárhogy is állnak a dolgok!”

Mindezeket végiggondolva, Jankó vitéz nyugalmasan elaludt a szánban. Jó természete volt, akármikor és akárhol el tudott aludni, és ugyanúgy fel is ébredt azonnal, amikor arra szükség volt.

Bélának tehát rendeződni látszott a sorsa. Különben se volt ellenére a táborbeli élet, hiszen az apja, Bertalan, gondos nevelést biztosított neki, s abba a gondos nevelésbe sok minden bele-fért. Elkezdve a fegyverforgatáson, de folytatva a tábori nélkülözések mindenféle formájával, a társakkal való viselkedéssel, meg még ki tudja mi mindennel.

Igaz ugyan, hogy most hamar eldőlt, nem éppen pajtási táborozásról van szó. Azok a régi táborok, ismerős legények körében, az apa felügyelete mellett, inkább kirándulásnak voltak nevezhetők. Igazából senkitől sem kellett tartani, hacsak medvétől, farkastól nem, vagy néha egy-egy vaddisznó kondától, amely arra tévedt. Most viszont komoly, sőt szigorú órség volt, emellett rengeteg fegyverforgatási gyakorlat, régi és új fegyverekkel. A cseh kovácsok által készített puskák is megérkeztek, ezek közül harmincat az a csapatrészt kapott, amelyet Bélára bíztek.

Azért a fiatalok is jól érezték magukat, ismerkedtek egymással, barátságok kötöttek. Ezt a hadvezér is jó szemmel nézte, mert az volt a véleménye, jobb, ha a fiai – így nevezte őket sokszor – tudják, kiben és mennyire bízhatnak. Igazi életiskola volt tehát, a hadi életé még-hozzá.

Bélának mindjárt az elején két fiatalember tűnt fel. Az egyik egy vékony, félszemű paraszt-katona volt a Rátót uradalomból. Megkérte Jankó vitézt, hogy azt őhózzá ossza be őrmes-ternek. Adalbert azt mondta, sebesülten találtak rá a poroslóiak, elég sokat tudott a hadi dolgokról. Emellett úgy nézett ki, ragaszkodik a hadnagyához. Nős volt egyébként, nemrég vette el a falusi bírónő lányát.

– Nemsokára gyermeket várunk!

– Ti is? Nekünk meg már van. Még pici.

A másik figyelemre méltó fiatal, egy álmodozó, idealista fiú volt, akit Talay Lászlónak hívtak. Szintén hadnagyi beosztást kapott.

– Talay? Hol van az a Tala?

– Azt ne keresd barátom, mert én a Szilágyi uram bastardja vagyok. Mint olyan egyébként, rokona is a nagyúrnak. De ha a származásom ellen bármi kifogásod volna...

– Dehogyan van! Én sem vagyok sokkal különb, hiszen apámnak nem volt ideje akkoriban feleségül venni anyámat, mert Erdélybe kellett mennie. Aztán anyám meg is halt, valami régi sebe mérgesedett el, amit rablólovagok fogságában szerzett. Azért én nem tartom magam alábbvalónak senki emberfiánál. És téged sem éppen úgy.

Ez a beszélgetés valahogy a vezér fülébe is eljutott és igen megnyugtatta. A saját unokaöccse származását illetőleg nem voltak kétségei, de amikor a Béla származására gondolt, azért eléggé szívta a fogát. Most hát hite szerint megoldódott ez a rejtély, mert azt nagyon nem szeretne volna, ha főúri családok viszálya osztja meg a csapatot. Azt a csapatot, amely szépen kezdett már összeformálni.

László egyébként valamiképpen az ellenfél táborából került át hozzá, mivel Erzsébetnek volt az apródja gyermekkorában. Most viszont úgy látszott, szívvel-lélekkel az Ulászló pártján van.

– És voltaképpen a husziták közé is tartoznék. Ha éppen tartoznék valahová.

– Miért? Nem hiszel talán Istenben? Hogy azt mondod, bizonytalan az odatartozásod.

– Dehogyan. Ellenkezőleg! Nagyon is hiszek! Csak... nem vagyok biztos abban, hogy amit akár egyik, akár a másik vallás papjai mondanak, az lenne a teljes igazság.

– Ó! Ez akkor már egész más! Megvallom, egy kicsit megleptél az előbb. Én komolyan hiszem a Szentírást, s egyáltalán nem örülnék, ha pogány barátom akadna. De az ilyen, hogy melyik pap mit mond, az szerencsére nem ránk, katonáemberekre van bízva.

Az ilyen beszélgetésekre rendszerint este, vacsora után került sor. Amikor hárman diskuráltak a világ dolgairól. Adalbert ugyan nem sokat szólt, inkább csak olyankor, ha közvetlenül a katonai feladatokról volt szó, vagy arról, hogyan kell viselkedni az egyszerű néppel. Arról sokat tudott, a vallási dolgokról keveset. Béla inkább volt otthon ebben, mert kisgyerek kora óta sokat tanult Jakab atyától, amikor éppen úgy hozta a sor, hogy meglátogatta őket.

– Jakab? Marchiai Jakab? Te ismered? Személyesen? Milyen ember?

Ezt persze László kérdezte.

– Milyen? Semmi különös. Alacsony, köpcös.

– Nagyon szigorú? Úgy értem, vallási dolgokban.

– Nem! Te persze arra gondolsz, hogy inkvizítor volt. De az már rég volt. És akkor is inkább csak tette a dolgát. Nálunk nem foglalkozott ilyesmivel. Leginkább csak gyógyította a betegeket, ha volt ilyen éppen akkor. De miért kérded?

– Azt hallottam róla, hogy akkor... amikor... még égetett is. Embereket.

– Áhhh! Persze, égetett, de csak halottakat. Hogy megtisztuljon a lelkük, s ne kerüljenek a pokolra. De élő embert? Azt nem hallottam róla. Mintha mondta volna is, hogy akkoriban nem volt meg rá a joga.

– Miért? Később lett?

– Nem tudom. Lehet. De miért érdekel ez téged annyira?

– De hiszen mondtam, hogy kelyhes vagyok...

– Az igaz, de azt is mondtad, hogy a kelyhesek nem váltották be a reményeidet. Vagyis inkább, hogy nem egészen hiszel el mindent, amit mondanak. Hát Jakab atya se mondja másként! És még valami! Ő akkor is és azóta is ezt a mi keresztény világunkat védelmezi.

Akár azt is mondhatnám, hogy ezt a rendet, amiben mi élünk. És talán sokan nem is tudnánk másként élni. Más rend szerint. Hát igazán nem sok köztetek a különbség.

László hallgatott egy sort, majd válaszolt:

– Igen, igazad is van, meg nem is. De mit tudsz te a kelyhesekről?

– Nem sokat. Főképpen azt, hogy inkább a keresztény egyházi szokásokkal nincsenek megelégedve. Meg hogy vissza akarnak térni az eredethez. Amit még Krisztus urunk hirdetett. És hogy ezért harcolni is készek.

– Valami ilyesmi. Csakhogy azóta én elég sok világot bejártam, s rájöttem, hogy nekik sincs mindenben igazuk. Nincs bizony! Mert látod, én azt gondolom, hogy bűnbe esni, bűnök közt fetrengeni könnyen tud az ember. Akár egyedül, akár többen, csapatban. Ám a bűntől megtisztulni, vagyis üdvözülni, az más, azt mindenki csak egyedül érheti el. Tisztának lenni jó dolog! A legjobb. Akkor nem kell gondolkozni szüntelen, hogy szabadulhatunk meg a ránk erőltetett bűntől. De ha már megvan, akkor bizony nagyon kínos és hosszú utat kell bejárjunk ahhoz, hogy a lelkünk a béke állapotába megint eljusson! Ezt a francok földjén tanultam. De nálunk is lehet néha hasonló szót hallani. Csak meg kell keresni a helyet és az embert, aki el tudja mondani.

Most Bélán volt a sor, hogy hallgasson. Majd:

– Veszélyes dolgokon gondolkozol, barátom! Nem is vagyok biztos abban, hogy én hallani akarom. De mondd, hogy lehetsz mégis katona? Hiszen embert ölni bűn! A legnagyobb bűnök egyike.

– De az egészen más! Hiszen a törökök jönnek ide hozzánk, nem hívta őket senki! Mi csak megvédjük, ami a miénk! Hiszen ezek rablók, nem egyéb! A rablót pedig ki kell verni! Hiszen, ha idejönnek, s itt urak lesznek, nem tudunk itt megmaradni, s akkor ki imádja Krisztust úgy, mint akár te, vagy akár én? A dúvadat ki kell kergetni, el kell pusztítani! Na, így lehetek én katona! S amíg így áll a helyzet, az is maradok. S ha nem érem meg a végét, s elpusztítanak, akkor egészen biztos, hogy üdvözülök, mert jó ügyért haltam meg!

– Ámen! – szólalt meg mellettük egy hang, az Adalbert örmesteré. A jó katona ugyanis végig-aludta az egész beszélgetést, csak a végére ébredt fel.

A három barát mint rendesen, most is együtt volt.

Reggel aztán nem maradt több idejük a vitára, mert ébresztő után közvetlenül a vezér szólt hozzájuk.

– Bizony, legények, elérkezett az idő! Most már sok mindent tudtok, menni kell. Soknak ez a tűzkeresztség lesz, mások már kóstoltak harcot. Akár mellettem, akár máshol. Hát kiderült, hogy a töröknek nem volt elég a múlt esztendei vereség, most meg Erdélybe tört be Mezőid bég jókora sereggel! Öl, rabol, fosztogat! A kinevezett hős védő, Lépes György püspök, a segítségünket kéri. Ugyanazt kéri vajdatársam is, Újlaky Miklós úr! Hát ne habozzunk, hanem: lóra!!!

Ez március elején volt. Ám addig, míg a harc valóban megkezdődött, még eltelt egy kis idő. Erre az időre Béla szabadságot kért, hogy menne haza egy kissé Hollóhegyre – nem igazán volt biztos, hogy éppen mikor, a két falu közül melyikben laknak, ott-e vagy pedig Vigyázóváron – hadd látogassa meg fiatal feleségét, s kicsi, még egy éves sincs fiát. Abban ugyan biztos volt, hogy az apja rendesen gondját viseli mindkettőnek, de csak mégis vágyott haza. Hiszen úgyszólván Erdélyben lesz dolguk.

– Hát eredj, fiam, de igazán csak kis időre, mert a nyakunkon Mezid bég, egész martalóc seregével.

Mezid bég tizenötezer emberrel tört Erdélyre, de azok legnagyobb része könnyűlovas volt, mintegy jelezve, hogy nem terület hódítására indultak el, hanem dúlni, rabolni, zsákmányt szerezni. Nem is nagyon titkolt reményük az volt, hogy Erdély talán még nem heverte ki azt a vérveszteséget, amit a Zsigmond utolsó hónapjaiban, a Bábolna hegyén kezdődött parasztlázadás okozott, s amiatt könnyű prédájuk lesz a tartomány. Újlaki és Lépes azonban másképp gondolták.

– Na, hát ez történt errefelé, mialatt te szabadságon voltál – foglalta össze Adalbert őrmester nagyjából a történeteket, hogy barátja és felettese visszatért a táborba. A tábor egyébként ezúttal Gyulaféhevár mellett volt, és tavasz eleje volt, lekerültek a bundák, az első tavaszi virágok is nyílni kezdtek. – Na és veled?

– Semmi különös. Gyurmászkoltam egy kicsit a fiamat, nagyon élvezte, nem is szólva a feleségemről. Ő még jobban.

– Őt is gyurmászkoltad?

– Voltaképpen igen, de az előbb arra gondoltam, hogy Katalin a fiam gyurmászkolását élvezte.

– Aha!

– Jó is lehetett! Nekem is van két gyermekem, és szeretném meglátni őket! – szólt bele most László.

– Hát mért nem kértél te is szabadságot?

– Messze vannak. A Dunántúlon. Nem értem volna vissza. Talán a csata után sikerül!

Most már nem nagyon beszélgettek hitbeli kérdésekről, inkább a csata lehetőségeit taglalták.

– Elég kevesen vagyunk...

– Igen, de jobbak. És a vajda úr is velünk van.

Hunyadi János akkor Erdély társvajdája volt Újlaki Miklós mellett.

És a csata valóban jól indult. A török előhadat úgy szétszórták, mint a pozdorját. Ám, mint rendesen, most is akadt egyéni hősködő, amitől pedig Jankó vitéz állandóan óvta őket. Nem is közülük került ki. Ezúttal maga a püspök, Lépes atya unta meg a fegyelmet. Neki mégsem lehetett parancsolni. De még azután is ment volna a dolog egy darabig, ám a rohamot a janicsárok megakasztották.

Béla és László ezúttal a két szélre kerültek, nem tudhattak egymásról semmit. Csak azt lehetett látni, hogy egy helyen nagyobb térség keletkezik az ordítózás közepette. Ott Béla alabárdja dolgozott. Amit a törökök eleinte megnevettek, de nem sokáig. Hamar rájöttek, hogy a fiatal vitéz nem dísznek hozta magával az ormótlan fegyvert, hanem használni is tudja, méghozzá mesterien. Attól kezdve nem nagyon mertek a közelébe kerülni.

Ekkor már túl voltak a puskák lövésein, újratölteni, elsütni nem volt idő.

Ám végül is Mezid bég főserege a hátuk mögé került. És ekkor mutatkozott meg igazából Hunyadi hadvezéri tudása. Egyből megfordíttatta a László seregrészét, hogy a hátulról támadók ellen védekezhessenek. De ő maga is látta, hogy ez bizony kevés. Nem volt mit tenni, lassan visszafelé vonultak. Caplattak a kora tavaszi sárban, némelyik csak lassabban, mint a többi. A Hunyadi által edzett seregrész fegyelmezetten, a Lépes-féle inkább futott. Meg is lett az eredménye.

– Ne maradjatok le, fiaim! – rikkantott közbe a vajda néha-néha. De ezt tudták ők, eleget gyakorolták.

Az erdélyi püspök seregéből nagyon kevesen maradtak meg, míg a vajda nagyon szigorúan maga köré gyűjtötte az embereit, s szép lassan, harcolva vonultak vissza Gyulafehérvár felé. Közülük kevesebben is vesztek.

– Hát ez elveszett, fiaim! – nyugtázta a vajda a csata eredményét már Gyulafehérvár falai alatt. – De mi legalább megmaradtunk. Míg a többiek...

Itt egy pillanatra lehajtotta a fejét.

– Még a püspök úr is... Isten nyugtassa meg nyughatatlan lelkét! De! Ne higgyétek, hogy annyiban fogom hagyni! Megkeserülök még ezt a sok rablást, Isten úgy segéljen! Nem is sok idő múlva! Most bemegyünk a várba és egy kicsit összeszedjük magunkat! És figyelünk! Hogy mit csinál Mezőid bég, merre fordul? És amikor nem várja, ott, ahol nem várja, lecsapunk! Mint a héja! Úgy bizony, fiaim! László hol van?

– Meghalt – hallatszott egy tompa hang.

– Hogyan?

– A püspök urat védte. De túlerőben volt a janicsár!

– Értem. Nyugodjék a jó rokon!

Úgy látszott, hogy Hunyadi erejét egyetlen veszített csata nem tudta megtörni. Míg Újlaki inkább csak hümmögött, a vajda egyik levelet íratott a másik után, „Katonát! Katonát!” kérve minden közeli főúrtól. Három nap múlva szállingózni is kezdtek mind sűrűbben a katonák. Ő maga felügyelte, hogy ki micsodás, s eszerint osztotta be őket a maradék hadnagyokhoz. Bélához is kerültek bőven.

– Aztán keményen, Béla fiam! Ezek még nem sok csatát kóstoltak, hát a régiek vigyázzanak rájuk!

Még egy ember jött. Olyan... mindennapi. Semmi különös nem volt rajta, félig paraszt, félig polgár, semmiképpen se katona. Középtermetű is volt, vékony is, csak a kezei voltak nagyok, s a csuklója aránytalanul vastag.

– Ursu Márton vagyok, a vajda úrral szeretnék beszélni! – jelentette ki, amikor az őrszemek feltartották.

– Melyikkel?

– Hunyadival.

– No, azt nem lehet! Neki most nagyon sok dolga van!

– Jó! Akkor csak mondjátok meg neki a nevemet. Ursu Márton – ismételte meg, hogy jobban megjegyezzék.

Hogy ilyen határozott volt, hát beeresztették hozzá. A vajda szeme felcsillant.

– Ursu uram! De nagyon vártalak már! – üdvözölte, majd kikiáltott az éppen ott levő hadnagyoknak: – Béla! Simon! Gyertek! Ismerkedjétek meg Ursu urammal. Ő a királyi kém. Nagyon vártam már, még Szentimre előtt!

– Nem jöhettem hamarabb – szabadkozott az ember. – A bég nagy szigorúságot tart. Odamenni bárki odamehet, de eljönni nagyon kényes.

– Úgy? Aztán mit titkol olyan szörnyen!?

– Ő éppenséggel nem mást, mint a te halálodat, már megbocsáss, vajda úr.

– Orra tőle fokhagymás! Aztán hogy képzeled el?

– Azt nagyon egyszerűen! Tudja, hogy te szereted a szép ruhákat, s van egy aranyozott páncéld is. No hát, ő meg azt találta ki, hogy ha csata lesz, a legjobb, legválogatottabb sereg-részeknek semmi más kötelessége nem lesz, mint arrafelé támadni, ahol te állsz, s téged minden-képpen megölni. Úgy gondolja, hogy ha te meghalsz, uram, akkor a sereg többi része úgyis szétfut. Mert, hogy tudjad, Szentimrénél igen nagy vesztesége volt neki, mondta is, hogy két ilyen győzelem egymás után a legnagyobb vereséggel felér.

– Ezt hát megértettem. Még mit tudsz?

– Ami a legfontosabb, hogy azért mégis szeretné elkerülni a csatát, ha lehet. Most Szeben felé vonulnak, ahol még zsákmányt orrontanak, de ha nem jön össze, akkor hazamennek.

– Hiszi az ördög, hogy azt az erős várat könnyű lovasokkal bevinné! Mást nem hallottál?

– Nem, uram! De azért magadra vigyázz! Nemcsak csatában lehet megölni valakit, hanem orgyilkos törével is!

– No, te csak ne izgulj, Márton barátom! Most menj és pihenj! A jutalmadról később még beszélünk!

A kém elhárító mozdulatot tett a kezével.

– Király kéme vagyok, uram! Engem Ulászló úr jól megfizet. És az nekem elég is! Mert tudd, szabad kenéz vagyok, jó birtokom van Fogarason. Jobbágyaim, mindenem megvan.

Az ember elment.

– Értékes ember! Bárcsak több lenne az ilyenekből! – sóhajtott a vajda, amikor Ursu távozott. De ekkor már Béla alig tudott a helyén maradni, olyan nagyon mondani akart valamit.

– Na, mondd, Béla fiam, mert látom, hogy már alig fér beléd!

– Uram – kezdte Béla, hogy a hangja szinte eltikkadt. – Mi lenne, ha engem öltöztetnél be a te ruhádba?...

A vajda felkapta a fejét.

– Téged? Hát honnét tudtad te, hogy én mire gondolok?

– De ez nagyon egyszerű...

– Igen. Nagyon egyszerű. Alacsonyabb is vagy, mint én, meg vastagabb is. Lám, én csontos vagyok, te meg húsos. De a gondolat jó...

– Én hasonlítok rád, uram! – szólt közbe a másik hadnagy. – Hadd legyek én!

– Te, Simon? De neked két gyereked is van! Azokat fel kell nevelni!

– Feleségem is van, majd felneveli. Meg aztán nem is biztos, hogy meghalok! Jó csapatom van, add mellém őket!

A vajda hosszan gondolkozott. Majd, inkább kelletlenül, mint örömmel, azt mondta:

– Na, ha mindenképpen akarjátok, hát legyen! A saját csapatod mellé még megkapod a Béláét is. Természetesen Bélát is aláad rendelem. Egyéb dolgotok nem lesz, csak a védelem. Téged védjenek! Megértettétek?

– Igen! – szólt egyszerre a két hadnagy.

– Rendben! De akkor valamit ígérjétek meg! Ez, amiről most beszéltünk, teljesen köztünk marad! Sem barátoknak, sem lányoknak, semmit nem szóltok róla! Mert nem tudni, kinek a fején van Mezid bégnek a füle!

Így lett. És a szebeni csata Hunyadinak egyik legfényesebb diadala lett. Pedig ott is sokkal kevesebb katonája volt, mint Mezid bégnek.

Ám a diadalnak ára volt. Kemény Simon a vajda páncéljában holtan maradt a csatatéren. Az őt védelmező vitézek legtöbbje is ott veszett. Bélát hat súlyos sebből vérezve, öntudatlan állapotban, hordágyon vitték el Szeben mezejéről. De a győzelem teljes volt. Maga a török vezér, Mezid bég is meghalt ott. Ezernégyszáznegyvenkettő március huszonötödike volt.

* * *

A szekér hol lassan, sárban locsogva, hol gyorsan, rázkódva haladt állandóan előre. Már harmadik napja mentek, egyhangú léptekkel a lovak. A sebesült vitéz a szekéren néha magához tért, néha megint belesüllyedt valami feketeségbe.

Amikor éppen magánál volt, a fák hegyét látta, ahogy az út szélén szép lassan sorjáznak, vonulnak hátrafelé.

Eleinte minden mozdulat fájt neki, még a levegővétel is. Néha fölé hajolt egy baráti arc, az Adalbert őrmester aggódó arca.

– Ébren vagy?

„Ébren!” akarta mondani, de mivel fájt a beszéd is, sőt az is, ha csak rágondolt, hát nem mondott semmit. Ahelyett inkább gondolkozott.

„Ki vagyok én? Mi is vagyok én, Káli Béla hadnagy? Milyen ember vagyok? Jó ember, vagy rossz ember? Gyilkos vagyok-e, vagy hős? Vagy csak egyszerűen valaki, akit a sors ide-oda sodor? Embert öltem, még nemrég is, és majdnem engem is megöltek. Talán még ezután is meghalhatok ezekben a kapott sebekben. Büntetés jár-e ezért majd, vagy jutalom? Mit tettem? Tettem a dolgomat, tőlem telhetően jól. De a dolgom az ölés volt. S akik ellenem jöttek, azok dolga is az volt. Ők engem kellett volna megöljenek, de nekik ez nem sikerült. Vagy még sikerülhet? Isten útjai láthatók, vagy nem?

Lám, itt van ez a jó barát mellettem, Gondár Adalbert őrmester. Hogy aggódik értem! És milyen könnyű dolga van neki. Csak egyszerű dolgokon szokott gondolkozni. A katona kötelessége az ő kötelessége és a vajda úr parancsa az, amit neki teljesíteni kell. De én? Gondolkozom. Nem kéne gondolkoznom? Igen, de akkor ott van László. Vagyis csak ott volt. Már meghalt. Ő még nálam is többet gondolkozott. Egyik is, másik is boldogabb, mint én. Vagy csak elégedettebb?

Mit kellene tegyek hát? Milyen ember legyek? Mert vajon így langyos ember vagyok, olyan, akit Isten is kivet a szájából? Jobb ember kell legyek! Könnyű mondani. Ne öljek embert? De akkor, ha mindenki ilyen lenne, akkor Mezid bég, és a többi Mezid bégek mind, háborítatlanul dúlnák, fosztogatnák az országot. Vajon kinek az élete fontosabb? A Mezid bégé, vagy azoké, akiket ő megöletett, kirabolt, megkínzatosított? Mit tegyek? Hogyan határozzak? Legyek katona, vagy ne legyek az többé? Istenem, add, hogy világosan lássak!”

És akkor szinte látta a lelki szemeivel azokat a parasztokat, polgárokat, akiket Mezid bég emberei megcsúfoltak, kiraboltak, megkínzatosítottak és meg is ölettek.

„De hát végül is ki hívta ide Mezid béget? Senki. Talán jobb, ha mégis katona maradok, s azt a bizonyos „Jó ember”-séget majd otthon gyakorolom. Ha hazaérek!”

Megpróbált rámosolyogni a fölé hajló Adalbertre. A mosoly igen féloldalasra sikerült. De az őrmester ennek is nagyon örült. Még beszélt is hozzá:

– De jó, hogy magadhoz tértél! Bizony, már nem tudtam, hogy magadhoz térsz-e az életben? Pedig okos gondolatom támadt! Lám, gyermeked született neked is, nekem is. Ha nincs ellenedre, vedd oda magatok mellé az én Ágnesemet, hadd segítsen a te feleségednek mindkét gyermeket felnevelni! Jó asszony, tiszta asszony! És nagyon, nagyon szelíd! Jó dajka lesz belőle! Hát nem okos gondolat? Amíg mi harcolunk, védjük a hazát, addig a két asszony jól el lesz egymás mellett! Szólj már!

Szólni nem tudott, de valahogy a szemével jelzett, hogy valóban jó gondolat.

És mentek tovább a szekérrel Poroszló felé.⁴

⁴ Földrajzban jártasabb olvasóim most valószínűleg felkapják a fejüket és csodálkoznak, már persze ha még rá nem jöttek, hogy ez az egész – mese. Hogy miért viszi Bélát Adalbert éppen Poroszlóra, amikor Szeben is Erdélyben van, meg Hollóhegy is. Az ő számukra írom: Az a négy település, Hollóhegy, Miklósfalva, Vigyázóvár és Barmod, vagyis ahol hőseink élnek, kitalált helyek. Amelyek közül Hollóhegy a legnyugatibb, és egyben legészakibb is, aztán délkelet felé így következik a másik három. Vagyis Barmod a legkeletibb fekvésű. Szándékosan nem pontosítottam ennél jobban, mert egyrészt Erdélynek valamiféle lényegét akartam adni, és egyetlen létező helyet, falut vagy várost sem akartam azzal megvádolni, hogy ott a leírtakhoz hasonló események történtek. Ámbár majdnem mindegyik történet a valóságban is megtörtént. Sajnos! Most tehát vegyük úgy, hogy Adalbert haza szeretett volna menni, Bélának meg majdnem mindegy volt, mert hol magánál volt, hol nem. Általában a középkorban élt emberek sokkal több megpróbáltatást kibírtak, mint mi, a huszonegyedik században. Természetesen a valódi, létező helyeket, mint Szeben, Melnik vagy Udvarhely, nem költöztettem ide-oda.

Fordulat

Kicsi volt a poroszlói ház, de azért látszott rajta, hogy nem a mindenképpen szegény jobbágy-paraszt, hanem harcos jobbágy háza. Tiszta volt, nem is volt túlságosan kicsi az a tisztaszoba, egyszóval Béla jól érezte magát lábadozás közben. Most látszott meg igazán, hogy mit is értett Adalbert azon, hogy Ágnes nagyon kedves, jószívű asszony. Ott sertepertélt állandóan a sebesült körül, leste minden kívánságát, de még az is megtörtént, többször is, hogy ki sem mondott kívánság is teljesült.

Ilyen módon aztán nagyon meggyorsult a vitéz gyógyulása. Egy hét után már járkált, tíz nap után lovagolt, s egyszer csak elkezdett vágakozni Hollóhegy után. Persze, csontja nem tört a csatában, csak az iszonyatos vágásoknak, szúrásoknak kellett begyógyulnia. Szinte külön érdekesség volt, hogy egyetlen sebe se fertőződött el. Most látszott meg annak a haszna, hogy Hunyadi állandóan a tisztaságot ellenőrizte a táborában, a tisztjeinél. Annyira, hogy azoknak szinte második természetük lett. Külön tragédia, hogy végül mégis a szenny okozta a halálát, de az nem rajta múlt, s szerencsére még jó sok idő múlt addig.

Csodaszép tavasz lett időközben, s most emlékezetébe idézte, hogy bizony ők tavasztól őszt végéig a hollóhegyi kúriában laktak, csak télre költöztek be a vigyázóvári lovagtoronyba.

– No, hát én mennék! Sokat ültem már nálatok, nem akarok a terhetekre lenni tovább.

Ekkor ott volt Varga uram is, a bíró, Adalbert apósa. Ő mondta ki világosan mindöjük gondolatát:

– Vidd magaddal Ágnest és a kicsit is, hadnagy uram! Sokat fog tudni segíteni nektek, s neki is jobb lesz, ha több embert s vidéket megismer. Mi itt jól megleszünk Adalberttel!

A kéréshez az őrmester is csatlakozott, elmondva még, hogy szerinte nem biztos egyelőre a Béla teljes gyógyulása.

Elkészítettek hát egy szekeret a nagyobbak közül, hogy ne csak Ágnes s a gyermek legyen kényelmesen benne, hanem Béla is be tudjon ülni, ha elfáradt a lovaglásban. Két rabot is küldtek velük, egy férfit és egy nőt. Mind a kettő a szebeni hadizsákmányhoz tartozott, de maradtak is még a férfiakkal másik hárman.

Egy második szekérben meg a Béla része volt a szebeni zsákmányból, ezt Hunyadi adta ki olyasmikból, ami a török csapatnál találtatott, s nem tudta senki az eredetét. Azt mondta hozzá, hogy ha Béla megél, használja, ha nem, az apjáé, feleségéé legyen!

Az útjuk nagyjából eseménytelen volt, a rabok sem mutattak szökési hajlamot, de miért is mutattak volna, mindenük megvolt, s igaz ugyan, hogy dolgozni kellett, de nem túl sokat, inkább csak a sebesült meg a gyermek mellett – ez is fiú volt – néha kérte meg Ágnes a nőt, hogy segítsen neki valami asszonyi munkában, de azt otthon is meg kellett volna tegye. Oláhok voltak egyébként, férj, feleség, de nem a havaselvi Valachiából, hanem a Dunától délre éltek azelőtt. Mint szállítók kerültek a török seregbe. Alig is kifogásolhattak valamit az utasoknál.

Aztán már Hollóhegyen tudta meg Béla azokat az eseményeket, amelyek a szebeni csata óta lezajlottak. Azt egyebek között, hogy Erzsébet pártja egyre inkább kiszorul az országból, míg Ulászló hívei mind többen lesznek. Erősödik a választott király. Igaz persze az is, hogy a kiszorulófélben levő Erzsébet-pártiak azért még igen komoly kellemetlenségeket tudnak

okozni. Az is hír volt még, amiben egyébként reménykedett, hogy Hunyadit mind többen emlegetik a haza lehetséges megmentőjeként. Különösen azóta, hogy a Jalomitza partján még egy csatát vívott a visszavonuló török rablókkal, s végérvényesen kirakta a szűrűket az országból.

Ágnes nagyon jól beilleszkedett a család életébe, a két asszony jól kijött egymással. Általában a gyermekek körül sűrögtek-forogtak, ebben a rab asszony is segített nekik. Már, amikor egyáltalán hagyták. Vagyis jól elfoglalták magukat.

Aztán július vége felé megjelent maga Adalbert is, személyesen. Béla addig már telebeszélte a Katalin meg a Bertalan fejét azzal, hogy van neki egy őrmestere, Ágnesnek a férje, aki majd meglátják, hogy micsoda nagyszerű ember!

A hollóhegyi kúria volt építve, hogy maga a ház nem utcára nézett, hanem előtte egy füves térség volt, azt Bertalan meghagyta úgy, ahogy volt, füvesnek, szekerek, hintók csak oldalról közelíthették meg az épületet. Erre a füves térre kétoldalt sorban gyümölcsfák voltak ültetve, azok a gyümölcsfák nagyjából Bélával voltak egyidősek, mivelhogy az ültetésük éppen úgy volt időzítve. Mostanra már legszebb termő idejükben voltak, amikor tehát a lovas jött, minden oldalról érett gyümölcsök mosolyogtak rá.

Katalin ezen a délelőttön éppen a füves téren sétálgatott, ő látta meg tehát leghamarabb az őrmestert, s az is őt.

Adalbert, hogy hölgy jött eléje, gyorsan lecsúszott a lóról, s ahogy illik egy katonának, üdvözlöni készült a hölgyet. Valami hasonló gondolat járhatott a Katalin fejében is, mert ő is megközelítette az őrmestert. Aztán egyszer csak ott álltak egymással szemben.

A helyzet ekkor a következő volt:

Katalin nem ismerte fel a sovány, félszemű lovagban hajdani kínzóját, a pufók, kegyetlen, de puha úri fiút. Adalbert se ismerte fel Katalint, ő senkit se ismert fel első sebesülése előtti időből, mivel minden szerzett emléke odalett, a létfontosságúakat kivéve.

Így csak álltak egymással szemben, nézték egymást és mindketten tudták, hogy a másik ember valamiért, hogy miért, azt előszörre fel sem ismerték, nagyon fontos számukra.

Időközben Béla is a tornácra érkezett, hogy üdvözlölje kedves barátját és beosztottját.

Akkor Katalin, ahogy az Adalbert egyetlen, égő szemébe nézett, tudatára ébredt annak, hogy ez az a férfi, aki számára egyedül és örökre elrendeltetett. Hogy őt ezzel az emberrel olyan erős szál köti össze, amit eltépni soha nem lehet, s ami talán megvolt már akkor, amikor ő maga még nem is született. Adalbert pedig arra ébredt rá, hogy ez a csillogó szemű asszony vagy az ő asszonya lesz most mindjárt, vagy soha senki.

Egyetlen szó sem esett köztük. De más sem szólt.

És akkor Adalbert kézenfogta Katalint, a lovához vezette, felsegítette rá, maga is felugrott, s fordult a ló, ők elmentek. Ahogy jött Adalbert, úgy mentek el együtt ketten. Maguk mögött hagyva barátot, gyermeket, férjet, feleséget, mindent. És mindenkit.

Béla akkor jött rá, hogy itt most tulajdonképpen asszonyrablás történt. Már emelte a kezét, hogy lovasok nyergeljenek, s üldözzék a rablót mindvégig, amíg csak el nem fogják. Aztán, ahogy a keze felemelkedett, le is hanyatlott azonnal.

Fejében egymást kergették a gondolatok:

„Hát ez maradt meg bennem abból, amire László tanított? Ilyen jó ember lett belőlem? Hogy halálra akarom üldözni éppen azt az embert, aki az életemet többször megmentette? Legutóbb éppen azzal, hogy a csatából kihúzott? Hogy a saját házában ápolt, amíg teljesen fel nem

gyógyultam? Az lenne a hálám kifejezése, hogy megöljem, csak azért, mert szerelmes? És Katalint? Aki gyermeket adott nekem? Őt is öljem meg? Mert, ha meg nem ölném, úgylis meghalna?”

És ez volt az oka, gondolati előzménye annak a mozdulatnak, amellyel felemelt kezét leeresztette.

Ekkor már Bertalan is ott állt mellette. Nézték mereven a távozókat. Aztán Bertalan a fia vállára tette a kezét és miközben hosszan néztek a távozók után, azt mondta:

– Igen. Ennek, gondolom így kellett lennie. Ne búslakodj, mert nem gyenge voltál, hanem csodálatosan erős. Olyan magasságokba emelkedtél, ahová én nem tudlak követni! De azért látom. Ne hidd, hogy nem látom! Hanem most már gyere be! Várnak a gyermekek. És még Ágnesnek is el kell valahogy mondani! Majd imádkozunk!

És az idő megállíthatatlanul folyt tovább. Hunyadi úgy látszik, hallhatott valamit (honnan?) a Káli család nehézségeiről, mert abban az évben nem hívta Bélát semmiféle harcba. Ugyanaz év őszén végre béke lett Ulászló és az özvegy királyné, Erzsébet között. A rákövetkező évben sem kellett Bélának harcba mennie. Pedig az az év nagyon is alkalmas lett volna hősi tettek véghezvitelére. Ulászló király akkor hirdetett hadjáratot a török betolakodók ellen. Az a hadjárat, amelyet ma hosszú hadjáratnak nevezünk, teljes diadallal végződött. De Bélát nem hívta. Abban az ezernégyszáznegyvenhármas esztendőben Ágnes még egy gyermeknek adott életet. Ezúttal kislány született. Ősszel.

Ugyanebben az évben született meg Hunyadi Jánosnak a kisebbik fia is, Mátyás.

Az áldozat

Azután, hogy Katalin valami általa, de senki más által sem ismert varázslatnak engedelmeskedve, egyetlen szó nélkül felült az Adalbert őrmester nyergébe, Hollóhegyen is gyökeresen megváltozott az élet. Ágnes például azonnal a ház úrnőjévé avanszált. Utóbb kiderült, hogy ha akarattal és hosszan keresgéltek volna, akkor sem választhattak volna jobban.

Bertalan, az igaz, nem szólt bele semmi ilyesmibe, de minden szaván, minden mozdulatán látszott, hogy helyesli a változást. Béla viszont egyenesen fellélegzett. Addig ugyanis állandóan szurkálta valami kétely, hogy vajon Katalin igazán szereti-e őt, és vajon valóban őt szereti-e, és nemcsak hálából osztotta meg vele az életét és az ágyát? A felesége távoztával ez a kétely azonnal megszűnt létezni. Mintha sok zavaró kellemetlenség után egyetlen kicsi mozdulattal minden a helyére került volna.

Azzal természetesen tisztában volt és nem csak ő, hanem a többiek is, hogy Ágnes neki nem a felesége, hanem az Adalberté. Tudta ezt mindenki, nemcsak a két úr, hanem a szolgák és a rabok is. De Ágnes szelíd volt jószágos és szolgálatkész, méghozzá olyan, aki nem kényszerből szolgál, hanem örömmel, akinek a szolgálat a természetes életének meghatározó része.

Aztán... aztán megérkezett a kislány is. Igazából csak nagyon rövid ideig tanakodtak, gyorsan megegyeztek abban, hogy a család védő nemtője után Borbála lesz a neve. A Borbála név Ágnesnek is tetszett, bár ahhoz külön tanulmány volt szükséges, hogy meglássa rajta az ember, igazán tetszik-e neki valami, vagy csak beleegyezik a többiek akaratába. Ezúttal azonban valóban látszott rajta is, tetszik neki, hogy a kislányát Borbálának fogják nevezni. Mivel az emberek és az egyház törvénye szerint ő férjes asszony volt, hát a kislány a Gondár Borbála nevet kapta a szent keresztségben.

De ettől az egyetlen mozzanattól eltekintve, semmi nem volt, ami emlékeztetett volna arra, hogy még csak egy évvel azelőtt is egészen más volt a helyzet.

Adalbert egyébként eltűnt, sehogy se lehetett a nyomára bukkanni. Keresték pedig, hiszen mindegyikük tudatában volt annak, hogy az, ami van, nem végleges megoldás. De nem lehetett a nyomára lelni, sem neki, sem kettőjüknek. Ha meghaltak, nyugodjanak! Ha élnek, jól elrejtőztek. Poroszlóról például azt a választ kapta a lovas futár, hogy Varga uramnak az egész családja elpusztult. Valami járvány dült a faluban (kisváros?), amit lehet, éppen a török rabok hurcoltak be magukkal, s abban a járványban az emberek fele meghalt. Azt senki nem tudta, hogy ott halt-e a Varga uram veje is, s annak az új felesége. Azon kevesek, akik megmaradtak, egész mással voltak elfoglalva, nem Varga urammal. Igazából, mintha mondta volna is valaki, hogy tán lett volna egy ember, aki jött és eladott mindent, szekérre rakta, ami mozgatható volt, s elment egyetlen szekérrel. „Egyedül volt? Igen. Asszony nem volt vele? Nem. Fél-szemű volt? Tudja a híz!” Szóval ez a válasz teljesen megbízhatatlannak bizonyult.

Grungnár úr is eszébe jutott Bélának, hozzá is futárt küldetett Béla, de ott sem jártak szerencsével. Az öreg Grungnár még éldegélt, egyedül, egy rövid ideig, de a fia elveszte annyira megviselte, hogy rövid betegeskedés után ő is meghalt. Mivel utódja nem volt, egész birtoka az Egri Püspökségre szállt egy régi irat rendelkezése szerint. Ott tehát szintén nem lehetett megtalálni Adalbertet.

Ám az őrmestert Hunyadi sem találta, pedig ő valóban akart tőle valamit. Bélát ugyan vérbe fagyva látta utoljára a szebeni csata utolján, azt se tudta azóta se, hogy él vagy meghalt. De Adalbert akkor nagyon is élt és mivel a vajdának minden lehetséges katonájára szüksége volt, ő is üzent utána. Ám az az üzenet sem talált célba. Az őrmester szőrén-szálán eltűnt a rablott

asszonnyal együtt. Mi lett velük? Farkasok, medvék támadtak vajon rájuk, s most ott fekszenek valami vadonban, már a csontjaikról is lerágták a húst, vagy külföldre menekültek, esetleges üldözéstől tartva? Sehogy sem lehetett a nyomukra akadni. Pedig nem üldözte őket senki. Béla éppen azért kerestette, hogy megüzenje neki, ha már így esett a dolog, s éppen az ő feleségébe tudott beleszeretni, hát éljenek boldogul, ő nem szándékozik háborgatni őket.

A hosszú hadjáratból tehát mindkét tisztt hiányzott. Pedig szép diadalsorozat volt. Meg is ijedt Murád szultán rendesen, s most, amire eddig nem volt példa, ő ajánlotta fel a békekötést. Igen előnyös feltételekkel mérghozzá. Hosszas tárgyalássorozat után aztán a negyvennégyes év júliusában tető alá is hozták a Szegedi Békét.

Murádnak akkoriban elég sok kellemetlensége akadt a magyaroktól függetlenül is. Valahol messze, Kisáziában, több alávetett törzs is fellázadt a hatalma ellen, s félt volt, hogy önállósítják magukat. Így a seregének legnagyobb része ott volt lekötve, nagyon jól jött neki a magyarokkal kötött béke.

A békekötés után Hunyadi Szegeden maradt, talán ellenőrizni, hogy mindenki betartja-e azt a békét. Amely egyébként tíz évre szólt.

Volna.

Mert Cesarini Iulian, a pápai követ azonnal elkezdte rágni az Ulászló fülét, hogy így meg úgy, a hitetlennek adott szó nem érvényes, és különben is, a törökök hányszor rúgták fel addig az ilyen békéket?

Ez a Cesarini volt az egyébként, aki negyvenkettő decemberében tető alá segítette az Ulászló és Erzsébet közti háborúság végére pontot tevő egyezséget is. Azt bezzeg nem akarta felrúgni! Pedig talán jobban tette volna. Mert így volt ugyan választott királya az országnak, de koronája az nem volt hozzá. Márpedig korona nélküli királyt vagy respektáltak az urak, vagy sem. Bizony sokat számított volna a Szent Korona visszaszerzése!

Ulászló pedig húszéves volt, még Bélánál is fiatalabb, könnyű préda volt egy olyan ravasz, minden hájjal megkent diplomata számára, mint Cesarini. Pedig jó ember volt, vitéz ember, nagyon jó királlyá nőhet ki magát. Ha!

Szeptember elején megint látogató járt Hollóhegyen. Ez a látogató azonban igen nagy úr lehetett, mert több szekérrel jött, és katonák kísérték. Be is mutatkozott, Szilágyi Mihály volt. Ettől kezdve az események felgyorsultak.

– Gyertek velem, urak! Hív a király! Itt az ideje, hogy megtörjük a török hatalmát!

– De hiszen még csak most kötötték meg a Szegedi Békét! Két hónapja. És tíz évre szól!

– Az akkor volt. Pogánynak adott szó nem jelent semmit!

Bertalan a fejét vakarta:

– Nem látom én ennek jó végét! A szószegésnek mindig ára van!

És ebben igaza volt a jó lovagnak. Akkor még mindenesetre így volt. Elég kár, hogy azóta többször is bizonyítást nyert, a mások szószegésének ártatlanok isszák meg a levét. Ám akkor még csak ezernégyszáznegyvennégyet írtak, az mai szemmel a középkor volt, amikor még valódi érvényük volt a lovagi ideáloknak.

– Csak tudnám, hogy ki vette rá király urunkat erre a gyalázatra! – morgolódott Bertalan.

– Az neked ne legyen gondod, lovag úr, ő a király, azt tesz, amit akar, nekünk egy kötelességünk van: A hívásnak engedelmeskedni. Különben a sógorom is ott lesz, ő pedig közvetlen feljebbvalója ennek a fiatalembernek, sőt nevelője is hadi dolgokban. Tehát gondolkodjatok a hadbaszállásról!

– Ha már így van, akkor jobb előbb, mint később, legyünk túl rajta!

És így lett, hogy két nap után mindkét férfi elhagyta a házat. Nem maradt ott más, mint a nők, a szolgák, meg a két rab, az oláh házaspár, akik még Szebennél estek fogságba. Őket Bertalan úr indulás előtt felszabadította.

– Ki tudja, visszatérünk-e, és ha igen, hogyan és mikor?

Erre meg Ágnes kezdte rá a sírást, hogy: „Gyere vissza Béla! Ne hagyd a gyermekeket apa nélkül!”

Mit lehet erre válaszolni mást, mint igyekezni a lehetőség szerinti megnyugtatóra? Pedig Bertalan úr szavai csak ott motoszkáltak mindenkinek a gondolataiban. Még Szilágyi uram is sűrűn vakargatta azt a szögletes fejét. Mert eléggé kocka feje volt neki. Impulzív ember volt egyébként is, könnyen lelkesedő, s az utolsó percig reménykedő fajta. De nagyon jó katona. Most pedig nagyon kellett erőlködni, hogy valamennyire lelkesedjen.

A sereg vonulása közben aztán rendre kezdett beigazolódni, hogy Bertalannak bizony igaza lehetett. Azzal kezdődött, hogy hiában számítottak a szerb Brankovics hadjáratban való részvételére. Mert ő nemcsak, hogy nem jött, hanem bizony még Castriota seregét is megakadályozta az országán való átjutásban. Utóbb aztán azzal érvelt, hogy a béke felrúgása Ulászló részéről egyszerű szőszegés volt, s abban ő nem akart részt venni. Amellett lehet, hogy egyszerűen félt a töröktől, de még ki tudja miféle hátmögötti szándékot is lehet sejteni a cselekedete mögött.

Ennél már tisztességesebbnek bizonyult az oláh vajda, II. Vlad (Dracul), mert ő négyezer fegyverest küldött a hadba. Más kérdés, hogy azoknak a fegyvereseknek a harci erőnyeiről senki nem volt különösebben meggyőződve.

Hát Jankó vitéz is vakarta a fejét a sógorához hasonlóan. Csakhogy nála mindez egészen más gondolatokat eredményezett. Különösen, ahogy közeledett a november. Mert az bizony közeledett feltartóztathatatlanul.

A had vonulása idején, elég monoton volt, apának és fiúnak is bőven volt ideje gondolkozni. Tehették ezt annál is inkább, mivel nem kerültek egymás mellé. Béla Hunyadi mellett maradt, még vagy tizenöt-husz fiatal hadnagyársával együtt. A fővezér, mert hivatalosan persze a király vezette a sereget, de mindenki tudta akkor már, hogy nélküle a keresztények nem számíthatnak győzelemre, valószínűleg azokat a hadnagyokat vette maga mellé, akiket már korábban is ismert. Bertalan ezzel szemben Szilágyi uram csapatában maradt.

Ebből kifolyólag aztán a gondolataik is különbözők voltak. Bertalan kissé már öregnek érezte magát a hadhoz, s a gondolatai is ezzel az érzésével voltak kapcsolatosak. Eleinte például még morgolódott is magában, hogy „né, a fiát többre becsülik, mint őt magát”, de ugyanakkor örült is a nagy megtiszteltetésnek, amely a fiát érte. „Végül is így van ez jól, és én magam se vagyok még olyan nagyon öreg! Ha egyszer szerethetek egy nőt...” Erről aztán Borbála jutott eszébe, hogy vajon mi van vele, s talán jó lenne még látni!

Béla ezzel szemben, ha már ideje volt rá, márpedig volt bőven, a saját lelki és lelkiismereti gondjait forgatta magában. Hogy igazán kinek is van igaza, az egyháznak vagy a Talay László által elmondottaknak? Arra magától is rájött időközben, hogy az egyház papjainak nem

minden szava igazság. Lépten-nyomon hallani lehetett, hogy a királyt is egy bíboros vette rá a szószegésre. „Az ám, Talay László! Mi lehet a családjával?”

Éppen akkor lovagolt el mellette a fővezér. Elhatározta, hogy megkérdezi, még ha szemtelennek tartják is érte.

– Méltóságos uram! Szabad kérdezni valamit?

A vajda felé fordult és megismerte.

– Kérdezz, Béla fiam! Csak ne a hadjáratról!

– Vajon mi lett a Talay László családjával? Úgy tudom, rokon volt.

– Igen, rokon volt. Két árvája maradt utána, meg az asszony. Néha segíték nekik, amit tudok. De úgy tudom, jól boldogulnak. A gyermekek már nőnek szépen. Igaz is, úgy tudom, barátok voltak. Na, hát ennyit tudok. Sajnos nekem szinte soha nincs ráérő időm. De nem hallottam, hogy bajuk lenne.

Béla megköszönte szépen a választ. Semmitmondó volt ugyan, de megnyugtató. Telt vele az idő is.

Aztán a király csapatával is találkoztak, de az a találkozás se volt felhőtlen. A nyugati, főleg burgund csapatokról semmi hír.

A király aztán elmondta annak a bizonyos békeszegésnek a saját változatát is. Hogy nemcsak Julian bíboros macerálta a hadak megindítása érdekében, hanem annak az egész békekötésnek volt valami bizonytalan jellege. Hiszen végül is Ulászló is égett a vágytól, hogy kiverje a törököt, nemcsak az országból, hanem Európából is. Lám, még valaki, aki tudta a fogalmat, hogy Európa.

De a király egyben óvatos is volt. Ismerte a történeteket, a nyugat által Magyarországnak addig nyújtott segítségről, s nem akart ostobán belemenni egy halálos kalandba. Ezért feltételt szabott. Indul, de csak, ha a velencei hajók is megindulnak! Mindez még a békekötés előtt történt, amikor minden híradás arról szólt, hogy azok a velencei hajók, amelyeknek a burgund seregeket szállítania kéne, nemhogy nem úsznak, de még el se készültek.

Így hát hajlott a békekötésre. Ám rögtön a békekötés után híre jött, hogy úsznak már a velencei hajók, legalábbis az első részük. A többi jön utánuk. Azoknak az első hajóknak az lett volna a dolguk, hogy megakadályozzák Murád kisázsiai hadainak az átkelését Európába.

– Így hát minden megváltozott – folytatta a király fáradtan. – Most már akkor maradtunk volna székelyben, ha nem mozdulunk! És most itt vagyunk a nagy bizonytalanságban. Nem szeretem én ezt az egészet!

De azért mégis csak mentek tovább előre.

Az oláh vajda négyezer fegyverese is megjelent. Biz, az valóban nem képviselt valami nagy harci erőt.

– Nem baj, uram, majd még jók lehetnek utóvédnek – válaszolta Hunyadi.

Általában, ahogy közeledtek a Fekete-tengerhez, Hunyadinak mind több lett a dolga. Minden szervezés rámaradt, szerencsére bírta. És itt mutatkozott meg a nagy esze abban is, ahogy a fiatal hadnagyokat maga köré gyűjtötte. Bélának sem maradt több ideje a töprengésre. Menni kellett egyik csapattól a másikig állandóan. Persze mindőjüknek, kire mikor került a sor.

Már közel voltak a tengerhez, amikor megjelent Ursu uram. Most is egy szál lovon jött (csak aki szakértő volt, az tudta igazából megítélni, hogy különlegesen jó ló volt az), és kopott ruhában.

– Legfeljebb nem ölnek meg a ruháimért! Sajnos másért meglehet! – humorizált a saját számlájára.

– Miért? Rossz híreket hoztál? – így a fővezér.

– Azt hát! Az ördög vigye az ilyen szövetségeseiket! Már végül egész bagolyt csinálnak belőlem. Aztán huhoghatok kedvemre!

Ki is derült mindjárt, hogy biz a velencei gályák közül egy se érkezett meg. De megjött helyettük egy csomó génuai hajó, amelyek kapitányai az oszmánokat szállították át az ázsiai partról. Jó pénzért.

– Hát így állunk! – jelentette Jankó vezér a királynak november kilencedikén este a haditanácson. – És most szeretném hallani a véleményeteket!

A nyugatiak, Cesarini is, általában azon a véleményen voltak, hogy várni kell. „Hátha megérkeznek végül azok a fránya velencei hajók!”

– Aztán hogy fognak partra szállni a szultán szeme láttára? – vetette ellen a vezér.

Elhallgattak. Akkor Hunyadi kezdett beszélni.

– Felség, uraim, bajtársak! Ahogy én látom, a következő helyzet alakult ki: Az albán, Castriota uram nem jött. Nem engedte át az országán a szerb despota. Ő maga sem küldött senkit. A burgundiak nem jöttek, mert hajójuk sincs. Ezzel szemben van az ellenségnek. Mi messze vagyunk az otthonunktól, ők közel, sőt otthon vannak. Várakozni nem tudunk, mert egyrészt élelem tartalékunk nincs, nincs is honnét vegyük, jön a tél, meleg ruhája kinek van, kinek nincs. A sereg jó, ha egyharmada annak, amire számítottunk. Ha sokat várakozunk, ez a kevés is elolvad. Én, részemről azt javasolnám, hogy holnap reggel támadjuk meg Murádot! Ez az egyetlen reményünk! Ha van valaki, aki jobbat tud, kérem, szóljon!

Senki se szólt. A király úgy látszott, valósággal fellélegzett.

Erről a haditanácsról maradt fenn szó szerint Hunyadinak az a mondata, amellyel magát a tanácsot zárta: „**A szökés lehetetlen, a megadás pedig számomra elképzelhetetlen. Harcoljunk bátorsággal és becsülettel!**”

Ezután már csak a szervezés munkája volt hátra. A bán és a püspökök kerültek a jobbszárnyra, a balszárnyra maga a fővezér, középre pedig a király. Az oláh vajda négyezer embere volt az utóvéd.

Még Bélát intette magához:

– Béla fiam! Te a jobbszárnyon leszel! Bizonyára látod, hogy az a gyenge pont. Tehát harcolj, ha akarsz és ha lesz idő, de nem az első vonalban! Neked a legfontosabb dolgod most a figyelem lesz! A szemed guvadjon ki, úgy figyelj! És ha úgy látod, hogy veszély van, esetleg a török áttörni készül vagy képes, mint az örült vágtsd hozzá a hírel, hogy javítsak, amit tudok!

Így lett. Ám reggel mégsem a fővezér javaslata döntött. Murád ugyanis egyből kiszúrta – ő sem volt vak – hogy a jobbszárny a keresztények gyenge pontja. Domboldal volt ott, és a szultán látta, hogy azt a keresztények nem szállták meg. Elküldte hát az anatóliai szpáhikat, hogy támadjanak. A püspökök vitézül ellenálltak, de az oszmán lovasok mind közelebb kerültek az áttöréshez. Béla tehát rohant.

Hunyadi jött és visszaverte a lovasokat.

Ám ezalatt a balszárnyon a sógora került nehéz helyzetbe, mert ott meg a nagy túlerőben levő ruméliai szpáhik támadtak. Ami egyébként Murádnak az eredeti elképzelése is volt. Rohant hát a másik fiatal hadnagy, aki – mint Béla is – afféle szárnysegéd-féle volt.

Hunyadi pedig, mint a halál öldöklő angyala a lángpallossal, futott egyik szárnyról a másikra, és ismét helyrehozta azt, ami már veszni látszott.

Közben dél is elmúlt. És akkor úgy nézett ki, hogy a keresztények győztek. Nem állt már a török seregből semmi, csak középen a janicsárok négyszöge, de az keményen, mint valami kőfal. És ezt a kőfalat készült most megtámadni a király. Jankó vezér látta az elhamarkodott tettet, s ordított Bélának, mint a medve: „Béla fiam! A fejed, s a király!”

A királyi dandár pedig, amely addig a pillanatig még nem is avatkozott a harcba, előbb lassan, majd mindinkább felgyorsulva vágatott a janicsárok felé. És ez volt az, aminek nem lett volna szabad megtörténnie, csak akkor, amikor már semmi más ellenállás az ellenség részéről nincsen.

Amikor közelebb ért, már a király is meglátta a ferdén földbeszúrt karókat a janicsárok előtt. Ő is elordította magát:

– ÁÁÁÁÁ! Latorkert! Vissza!

De már nem lehetett megállni. Azalatt pedig, amíg ők a karók kerülgetésével foglalták el magukat, a janicsárok elindították lassú, fegyelmezett támadásukat. A király lovát nyílve szők érték. Lebukott a lováról. Ekkor két vitéze is levetette magát, rá egyenesen a fiatal királyra, hogy védje. Harmadiknak Béla ugrott egyenesen rá.

Ekkor ért oda Kodzsa Hizir. Felemelte a jatagánját és egyetlen csapással leszelte a sisakos fejet. Felszúrta a kardjára és vitte a szultánhoz.

– Íme, a magyarok hős királyának a feje! – mondta tompa hangon Murád. – Mossátok meg szépen, és vigyétek Sztambulba!

A keresztény sereg, hogy királyja elestét látta, gyorsan bomlott. Futásnak is eredtek sokan.

És akkor Hunyadi, neki még ekkor is volt lelkiereje, így kiáltott:

– Nem a király életéért harcolunk mi itt, hanem hazánkért és keresztény hitünkért! Mindenki hozzám!

De a megmaradt, összegyűlt seregmaradék csak arra volt elég, hogy szervezeten visszavonulhasson.

Este lett közben, korai novemberi sötétség. Mondják, hogy Murád szultán még másnap sem mert közelíteni a keresztény táborhoz. Azt hitte, elveszett a csata és valami cselre számított a Hunyadi részéről. Csak harmadnap adott parancsot az üresen maradt tábor kifosztására.

Így lelte halálát Ulászló, a magyarok és lengyelek fiatal király a várnai csatatéren. És így halt meg Káli Béla fiatal hadnagy is, király testét védve.

Ám egyszer, jóval később, negyvennégy év elteltével, akadt egy ember, Pietro Ranzano nápolyi követ, aki meglebegtetett egy feltevést, hogy I. Ulászló király nem is halt meg a várnai páston, hanem megmenekült, később Portugáliába került, ott megnősült és még húsz évig élt nyugalomban. Lehetséges volt ez egyáltalán? Hogyne! Lehetséges volt. Egy olyan korban, amikor még nem létezett fényképezés, és a festészet is csak a reneszánsz előtti állapotban létezett, fizikailag lehetséges volt. Ám, mint ma is, az ember kilétét akkoriban is a társadalmi kapcsolatai határozták meg. Ezért az a férfi, aki Portugáliában élt, ha volt egyáltalán, az semmiképpen nem a magyar és lengyel király volt. Hiányzott mögüle a társadalom támasza. Jó esetben lehetett egy kóbor lovag. És hogy fizikailag is igaz volt-e? Ki tudja azt ma már?

A három ökörhöz címzett fogadó

A várnai csata elveszte után a megmaradt vitézeknek még a hazafelé vezető útja sem volt egyáltalán nyugodt és békés. Maga Hunyadi is fogságba esett. Különös módon, nem a török ejtette fogságba, hanem a szövetséges. Vlad Dracul, havaselvi vajda. Miért tette, miért nem, ma már bizonytalan az oka. Talán a töröktől félt, s a bocsánatukat szándékozott kiérdemelni a nemes rab árán? Talán másért?

A sors azonban, mint abban az időben annyiszor, ezúttal is közbeszólt. A magyarországi főurak eszükbe vették – most látszott meg, hogy igazából olyan is van nekik, ha ritkán szokták is használni –, hogy aligha ér valamit az ő nagy uraságuk, ha a hitetlentől nincs, ki megvédje őket.

Így hát ráüzentek az oláh vajdára, hogy vagy azonnal kiadja nekik Hunyadi, vagy haddal támadnak rá. Így menekült ki a törökverő hős a „szövetséges” fogságából. És ezzel folytathatta útját az a néhány megmaradt vitéz is, akik mindvégig kitartottak mellette.

És ez a magyarázata annak, hogy Káli Bertalan jó későre, március közepén lépte át a háza küszöbét.

De már az utcáról látni lehetett, hogy változások álltak be a házban, mialatt ő távol volt. Ismeretlen hintó állt a színen, és valami megfoghatatlan különbséget lehetett érezni magán a házon is. Látni nem látta azt a különbséget, csak érezte. Vagy talán az apró jeleket érzékelte, amire a férfiak általában nem szoktak figyelni? Virágok az ablakokban, szőnyeg az ajtó előtt, efféle.

Ám a változás aligha lehetett veszedelmes, mert a szolgák ugyanolyan nyugodt lélekkel végezték a munkájukat, mint azelőtt mindig.

Ő is bement nyugodtan. A szobában Ágnes volt a gyerekekkel, de még egy idősebb nő is fölējük hajolt és gyermekdalokat énekelt a három kicsinek. Amikor Bertalan bement, ő is felegyenesedett és látszott, hogy Borbála az. Eleinte meg sem ismerte a vitézt, poros, rongyos ruhájában, de aztán belevillant, hogy ki is. És akkor az a szelíd kis nő, aki addig talán életében nem ejtett ki egy hangos szót a száján, egyből megváltozott. Az arca elsötétült, előregömbült, az ujjai mintha karommá váltak volna, mintha a szemét akarta kikaparni a ház urának, mint egy boszorkány, úgy rikácsolta felé:

– Hol van Béla?! Mit tettél a fiúval!?

Bertalan csak leült a padra, inkább lerogyott és úgy motyogta maga elé:

– A fiam... hősi halált halt... a várnai síkon... királya védelmében!

Borbála volt a szerencsésebb. Ő tudott sírni. Mert Bertalan csak ült a padon, nem szólt többet, nézett maga elé vörös szemekkel.

Ágnes hangosan zokogott. A gyermekek nem tudták, mi lelte a felnőtteket. Hogy az a néni, aki még az előbb énekelt nekik, most sivított egy darabig, aztán hallgatott. És a nagyapjuk is csak ül, nem szól. Senki nem szól, csak Ágnes, de ő is csak sír. Ő legalább hangosan...

Eltelt valamennyi idő, aztán magukhoz tértek.

Borbála is visszaváltozott azzá, aki mindig is volt. Csak azzal összegezte az előbbieneket, hogy kimondta:

– Nahát! Ez sem adatott meg! – de azért a gyermekeket szeretettel nézegette.

Három napig maradt Hollóhegyen. Többet nem mert. Azért is az életével játszott, hogy Erdélybe mert jönni, hiszen az országba nem volt szabad betegye a lábát. Ámbár... akkor már tehette volna is. Ulászló meghalt, s a lánya, Erzsébet sem élt már. Már régebben, hat nappal azután, hogy Ulászlóval kiegyezett, ő is meghalt.

A Tisza mellett egy régi fogadó újraéledni látszott. Megint volt fogadós, egy házaspár, az egri püspök jóvoltából. Vendégek is kezdtek lenni. A házra kitett cégtábla rakott szekeret ábrázolt, amely elé három ökör van befogva.

Most éppen egy gazdag, idősebb átutazó hölgy hintaja fordult be az udvarra. Amely udvar most sem zárt, sem kerítés, sem kapu nincs, ami az utasokat megállítná vagy beengedné. Mondják, hogy azért mégis biztonságos. Legalábbis az utóbbi időben senki sem hallott rablókról, de még tolvajlásról se.

A hölgy – nagyon előkelő lehetett, mert egyenes, mint egy dárda, ám olyan vékony is – kiszáll a hintóból és olyan nyugodtan lép be a házba, mintha otthon lenne.

A vendéglősné nagy reverenciával fogadja, mintha egy rangrejtve utazó királynő lenne. Akinek azért nem szabad kiejteni a rangját. Sem a nevét.

– Szépen megépült megint ez a fogadó! – dicséri az utas. – Egy évvel ezelőtt, mikor erre jártam, csupa rom volt.

– Igyekeztünk, dolgoztunk! – szerénykedik a házaspár.

– Gyermek van már?

– Azt sajnos még nem adott az Isten. Ki tudja, milyen régi bűnökért büntet így minket? – szomorkodik a félszemű vendéglős.

S a házaspár mindkét tagja másra-másra gondol.

Aztán az utas elé teszik az ételt-italt, a szolgák is megkapják szerényebb ételmüket. Később fáradtan aludni térnek.

Ám az utazó hölgy nem bír aludni. Csak forgolódik a párnákon és magában a fogadósék szavait ismételve?

„Ki tudja, milyen régi bűnökért?”

És ő is egész másra gondol.

A Káli család leszármazottai között élt egy darabig valami mítosz arról, hogy ők voltaképpen királyi, vagy legalábbis királynéi vérből születtek. De aztán mindenféle idők jöttek, s a mítosz lassan elenyészett. Az utolsó Káli, akit különös módon szintén éppen Bertalannak hívtak, idegentől, Zilbermann Adéltól kellett értesülnön erről a mítoszciról. Ámbár neki nem volt idegen, mert a felesége volt. Három napig.

UTÓSZÓ

A Nemvalóék házának nappalijában ültünk és...⁵

beszélgettünk. Amióta Pista meghalt, Julcsi érezhetően öregebb lett. De ami megmaradt, az a kedves, csipkelődő, de sohasem sértő humor, most is megvolt.

Ezúttal különben éppen én erősködtem, hogy meglátogatnám őket – András is ott lakott ekkor már, feleségestől –, mert valami zavart ebben a történetben, amit feltétlenül tisztázni szerettem volna, mielőtt továbblépek. Azt pedig tudtam, hogy Pista mennyire rá tudott mindig tapintani a lényegre.

– De én nem! – mondta azonnal Julcsi. – Pista valami látnok-féle volt, de én pont olyan földhözragadt vagyok, mint te is.

– És te, András?

– Régebben. Aztán elveszett valahol az a képességem. Gondolom, nem tetszett valakinek. Odafenn.

– Na mindegy! Azért én elmondom. Hátha valaki mégis...

– Valami nagy eredményre ne számíts – ezt megint Julcsi mondta –, de azért ki vele!

– Nahát, van ez a történet. Minden jó, minden összeáll, de van itt két ember, akikkel nem tudok mit kezdeni. Hunyadi, „Jankó vitéz” és Borbála. Az özvegy királyné. Valahogy... ne nevessek! Mintha nem abba a korba valók volnának. Még Hunyadi csak-csak, de Borbála? Valóságos, ízig-vérig huszadik századi nő. Mintha valami energianyaláb, vagy földönkívüli, vagy időutazó, odaplántálta volna ezt a két embert. Mert tudjátok, az erényeik olyanok, hogy bármely korban megállják a helyüket, de a hibáik! Azok határozottan a mai ember hibái! Márpedig a negatívumok sokkal inkább kormeghatározók, mint a jó tulajdonságok, de ezt biztos ti is tudjátok. Hát erre varrjatok gombot!

Hallgattunk egy sort. Mindenki hümmögött, Andrástól Békácskáig, aztán Julcsi nagyon óvatosan elkezdte:

– Igen. Igaz, hogy Pista sok mindent látott, amit mi nem. De azért én is tudok tőle egyet-mást. Azt például, hogy ha esetleg, de tényleg, megengedve, de el nem ismerve, valahol, valaki ilyesmit tenne, vagy tett volna, és azt akarná, hogy tudjunk róla, akkor minden bizonnyal közölné is velünk. Valamilyen formában. Tehát: Veled közölt valaki is valamit, ami téged ilyesmire enged következtetni?

– Nem.

– Akkor hát, ha véletlenül történt is valami ilyesmi, biztosan nem akarja senki, hogy akár te, akár valamelyikünk, arról beszéljen. Igaz?

– Igaz.

Ebben maradtunk.

VÉGE

Búzaháza
2015. november 24.

⁵ Miként akkor régen a Babilon vizeinél...